Prof. I. SIMIONESCU

BIRUINȚA CERCETAȘULUI

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ", BUCUREȘTI

PROF. I. SIMIONESCU

BIRUINȚA CERCETAȘULUI

DESENURI DE
A U R E L
BORDENACHE

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ“, BUCUREȘTI

3688.—932.

LĂMURIRE.

Intr'o sară de iarnă, cu tot viforul ce sgâlţia uşi şi ferestre, de credeai că le va scoate din ţâţâni, m'am pomenit că sună cineva îndelung, insistent, ca şi când s'ar fi întâmplat vre-o nenorocire.

Inaintea mea apăru un tânăr înalt, voinic, cu ochi luminoşi, hotărîţi.

— Vă cer iertare. Vremea nu este potrivită pentru o vizită, mai ales în condiţiunile în care o fac. N'am mai putut însă răbda. In sufletul meu volbura este mai amarnică decât cea de afară. Trebue să mă spovăduiesc cuiva. Trebue!

Faţa-i bronzată, îmbujorată de biciuirea viscolului, mă făcu să-l privesc cu nedumerire, ceiace el a băgat repede de samă.

— Vă sunt cunoscut, dar de sigur că nu vă mai amintiţi de mine. Sunt Constantin Verzeanu, fostul Dv. elev din vremea războiului, la Iaşi. Atâţia ani sunt la mijloc! Uitarea e fircască.

. . . .

Trecuse de mult miezul nopţii când Verzeanu a terminat de povestit cele ce urmează. Le scriu aşa cum le-am ascultat. Lipseşte doar intonarea glasului şi întărirea cuvintelor prin gesturi şi expresiunea feţii.

Am redat cele auzite cât am putut mai credincios, în speranţa că totuşi vor fi înţelese de cei cărora se adresează.

I. SIMIONESCU

CAPITOLUL I.

CUM AM AJUNS CERCETAŞ

De când i-am destăinuit gândul ce mă frământa, soră-mea, Bica, mai mare de cât mine cu vre-o doi ani, într'una mă necăjea că n'am să îndrăsnesc să-i spun tatei.

In dimineaţa zilei în care s'a întâmplat ceiace de mult clocotea în mintea mea, iarăşi de cum s'a sculat, Bica îmi bate'n pumni ţinând una şi bună:

— Hai rămăşag că n'ai să-i spui.

Poate că în ciuda ei mai mult, mi-am luat inima'n dinţi şi am întrebat pe tata, aşa, netam-nesam, cătră sfârşitul mesei:

— Tată, îmi dai voie să mă fac cercetaş?

Trăsnetul de-ar fi căzut din senin, n'ar fi avut efect mai mare asupra tuturora, ca vorbele mele.

Mama a rămas cu furculiţa întinsă spre o felie de pâne. Bica, uimită, holbă ochii ei mari, negri, cu gene lungi. Până şi Ileana, fata din casă, încremenise cu farfuria în mână.

Tata mă privi pe deasupra ochelarilor, pare că ar fi văzut pe necuratul.

Nici azi nu-mi lămuresc curajul ce l-am avut.

Fără să mă fi intimidat, pe nerăsuflate am rostit tot ce ştiam despre cercetăşie, ca o lecţie învăţată pe din afară. Amestecam numele lui Baden-Powel, cu al lui Roler, cu al Prinţului. Lăudam entusiasmul tovarăşilor mei de şcoală, viaţa nouă, ademenitoare, anunţată pentru tineret.

Am răsturnat tot ce adunasem dela alţii asupra cercetăşiei, grăbit să mântui mai repede.

După ce am rostit cea de pe urmă vorbă, în odaie se lăsă o linişte, de se auzea răsuflarea.

Mama întrerupe tăcerea.

— Ce năsbâtii ţi-au mai trecut prin cap!

Atât.

Asta mă umili. Aş fi dorit să întru în pământ sau măcar să mă găsesc în odăiţa mea.

După masă, ne-am despărţit ca de obiceiu, pare că nimic deosebit nu s'ar fi întâmplat.

Acest fapt mi s'a părut şi mai obijduitor; mai bine mă ocărau pentru îndrăzneala mea.

E bine de ştiut că noi copiii, la masă, n'aveam voie să ne amestecăm în vorba părinţilor. Datoria noastră cea de toate zilele era să mâncăm ce ni se punea

dinainte, să ne folosim cum se cuvine de furculiţă şi cuţit. Ni se îngăduia doar să râdem când părinţii râdeau; să răspundem: da mamă, nu tată, când eram, din întâmplare, întrebaţi de ceva.

Pedagogia părintească se rezuma în două axiome. Tata, Dumnezeu să-l ierte, ne repeta adesa:

— In faţa tatei nici dupăce m'am însurat, nu îndrăzneam să mă aşez pe scaun, fără învoirea lui.

Iar mama nu rare-ori spunea:

— Pe copii să nu-i săruţi decât în somn.

Au trecut câteva zile, fără ca părinţii să fi dat semne că mi-au auzit rugămintea. Bucuria Bicăi; abea deschideam ochii şi ea îmi făcea câş-câş, bătând unghiile degetelor mari una de alta.

Intr'o Duminică, s'a rupt ghiaţa.

Pe cerul albastru sburătăceau nori alburii, scămoşaţi, ca nişte păseri fantastice. Ii priveam de pe fereastra deschisă a odăiţii mele, prin care străbătea mireasma primăvăratică a florilor unui zărzărel.

Ne-am aşezat la masă, cu ceremonialul obişnuit.

După neastâmpărul mamei simţeam însă că e ceva în aer. Ba că Ileana a uitat să puie solniţa pe masă; ba că ochiurile sunt prea vârtoase; la toate găsea cusur.

Erau semne rele, mai ales că şi tata, ca nealtădată, era mai tăcut.

Barometrul prevestea schimbarea vremii. Noi nici nu ridicam ochii din farfurie.

După al doilea fel de mâncare, ţin minte şi acum, sărmăluţe de miel cu stevie, tata deschide în sfârşit vorba, tacticos, ca şi când ar fi citit din evanghelie:

— M'am interesat la directorul liceului. Profesorii sunt mulţumiţi de tine. M'au lămurit şi asupra cercetăşiei. Fiindcă te porţi cum se cade şi nu-mi faci numele de ruşine, îţi încuviinţez să fii şi tu cercetaş. Nici mamica nu mai este împotrivă.

N'am lăsat să sfârşească vorba; iarăşi spre spaima Bicăi şi a Ilenii, ca un zănatec am înfrânt şi de astădată regula ce domnea în vremea mesei.

M'am repezit la mamica şi înainte de a prinde de veste, am sărutat-o cu multă dragoste, ca în rarele clipe când ne făcea daruri la zile mari.

Cu tata fu mai greu. Nu ne îngăduia să ne arătăm bucuria, sărutându-l. Se apăra de obiceiu domol cu dosul mânei, mormăind trăgănat: „Lasă, lasă; ştiu eu"! Ne tăia ori ce avânt; avea aerul să spuie: „Nu-mi place dragostea de interes". Totuşi am ajuns să-l ating cu buzele pe frunte, ca pe o icoană.

Nu m'au dojenit. Au prins a râde şi unul şi altul, iar ochii Bicăi s'au luminat dintr'odată, ca şi sufrageria inundată de soarele scăpat din umbra unui nour.

Astfel am devenit cercetaş.

CAPITOLUL II.

JURAMÂNTUL

Când m'am îmbrăcat întâia oară cu uniforma de cercetaş, îmi închipuiam că toţi din jurul meu vor rămânea uluiţi.

S'a întâmplat din potrivă, ceiace m'a cam amărît.

Bica şi cu Ileana s'au pus pe râs nebun. Nu mai isprăveau.

Cu pantalonii până la genunchi; încins la mijloc cu o curea având pafta de metal; cu testemelul roş, cum îi spunea Frăsina, bucătăreasa, înodat la piept ca o cravată; cu bocanci galbeni, grei, în picioare; în cap cu pălărie mare; dar mai ales cu băţul de două ori mai lung decât mine, le-am apărut, se vede, ca o paiaţă.

— Ce caraghios eşti! Ce caraghios eşti! nu mai contenea Bica să-mi spuie, învârtindu-se în jurul meu, bătând din palme.

Infuriat le-am trântit uşa'n nas; hohotele lor m'au urmărit până'n odăiţa mea.

Inceputul nu a fost tocmai încurajător. Văzând că şi vecinii se uitau la mine ca la urs, îmi venea să mă lepăd de cercetăşie. Socoteam că le voi impune; când colo ajunsesem de râsul tuturora. Nu ştiam cum să mă furişez printre ei, ca să nu mă vadă la plecare.

Căutai să mă îmbărbătez. Spuneam în sinea mea:

— Ce ştiu ei despre cercetăşie! Mii şi mii de copii, în lumea largă, sunt îmbrăcaţi ca mine. Săvârşesc fapte de samă şi toţi cată spre ei cu drag, având încredere în isprăvile lor. Ai mei încă nu-şi dau samă că sub îmbrăcămintea nouă, se primeneşte şi sufletul.

Mă sileam să înfrunt râsetele, până ce la urma toată, s'au deprins cu mine. Confundat cu cele obişnuite, acum îmi părea rău că nu mai sunt băgat în samă. Numai un câne-lup dela a treia casă, nu m'a lăsat în pace mai îndelungă vreme. Cum mă simţea, se repezea să mă sfâşie, nu altceva. Cât era de lung se proptea cu picioarele de dinainte pe grilaj şi mă lătra furios. Mai târziu s'a deprins şi el cu mine.

Intrasem deabinele în obişnuit.

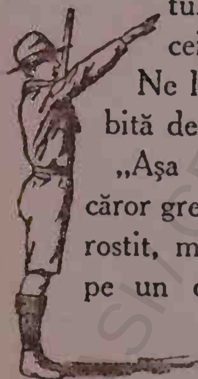
Fiorul tainicei chemări a cercetăşiei, l-am simţit când în faţa Prinţului, cu mâna dreaptă întinsă, am rostit legământul încheiat cu vorbele :

„Aşa să-mi ajute Dumnezeu".

Cuvintele acestea spuse în cadrul arborilor cu frunziş proaspăt, gingaş şi tremurător de dorul vieţii, sună şi azi în mintea mea, răspicat, ca dangătul de deşteptare al unui clopot.

Din creştetul cerului cată către noi ochiul a toate văzător ; ne va urmări mereu în viaţă. Va fi cineva care ne va cântări la tot pasul vorbele şi faptele.

După depunerea jurământului, în suflet s'a strecurat un simţimânt de care m'am cutremurat. Devenisem altul. Incolţise dintr'odată în mine o serioasă cumpănire a faptelor, necunoscută până acum. Lumea îmi apăru sub altă înfăţişare ; s'a schimbat şi raportul meu cu ea. Ne priveam unii pe alţii, cei cari am depus jurământul, cu alţi ochi. Ne legasem într'o solidaritate strânsă, deosebită de colegialitatea din şcoală.

„Aşa să-mi ajute Dumnezeu", cuvintele a căror greutate am simţit-o numai după ce le-am rostit, mi-au despărţit viaţa 'n două. Apucasem pe un drum nou. O stea mă călăuzea, iar ochiul nevăzut mă urmărea pretutindeni.

Mai înainte călcam în neştire. Mă lăsam dus de mână. De acum trebuia să iau seama necontenit la tot ce săvârşiam.

Incercasem poate să ajung cercetaş aşa, prin imitaţie, numai din copilăroasa dorinţă de a purta hainele originale. Acum cercetăşia îmi apăru ca o demnitate pe care eram dator să o păzesc cu tot dinadinsul.

Imi aduc aminte de câteva schimbări în purtarea mea, puse numai pe seama înfluenţii magice a cercetăşiei.

Colegii mei de şcoală mă porecleau „răţuşcă". Păşeam legănându-mă, cu jumătatea trupului aplecată înainte, ca şi o raţă alungată prin curte.

Mândria de cercetaş ori greutatea bocancilor, nu ştiu, mă făcea să calc ţanţoş.

Aşa mi-am îndreptat mersul.

Sburdalnic ca orice copil scăpat o clipă de riguroasa supraveghere părintească, ca să ajung la platforma de dinainte a tramvaiului, îmi făceam loc cu coatele printre călători. Nu rare ori auzeam în urma mea: „Ce obrăznicătură" sau „Ce rău crescuţi sunt copiii din ziua de azi".

De când învăţasem pe de rost legea cercetaşului, care cuprinde:

„Cercetaşul e cuviincios cu toată lumea"

purtarea mea a fost diferită. Mă miram şi eu de obrăznicătura de altădată.

Ochiul nevăzut a săvârşit minuni.

Chiar în cele dintâi timpuri ale uceniciei mele cercetăşeşti, când încă nu se liniştise impresia puternică a jurământului, mi-a fost dat să ascult, la sediul cohortei, o conferinţă despre Viaţa lui Franclin.

Conferenţiarul ţinea să ne lămurească ultimul punct din legea cercetaşului:

„Cercetaşul se sileşte să facă în fiecare zi o faptă bună oricât de neînsemnată ar fi ea".

Numele lui Franclin îl cunoşteam; mi-l pomenise profesorul de fizică, în lecţia despre trăsnet şi fulger. Mi-a rămas în minte ceva doar despre Smeul lui Franclin. Profesorul nu ne-a spus nici o vorbă asupra vieţii învăţatului, care a descoperit paratrăsnetul. Abea acum am aflat toate câte a înfăptuit omul pentru ţara lui.

M'a interesat, în deosebi, cum a ajuns să fi stăpân pe sine şi să impuie semenilor săi prin bunătatea-i nemăsurată. Blând cu toată lumea, a fost

însă hotărît la fapte. Prin voinţă a prins să-şi cerceteze isprăvile, să-şi înfrâneze pornirile, ascunse în orice om. Inainte de culcare se întreba ce a săvârşit peste zi; îşi controla şi cântărea acţiunea, având tăria să despartă ce socotea bun de ce era rău.

Aşa a izbutit să fie un om, nu numai savant.

Mintea de copil a ales ceva şi pentru el. Mi-am pus în gând să mă întreb înainte de culcare, în ce chip am ţinut samă de legea cercetaşului, scrisă citeţ pe un carton, aninat în faţa mesei de lucru.

Privind în urmă, spre vremea copilăriei, pot să-mi dau samă îndeajuns de bine, ce influenţă a avut cercetăşia asupra educaţiei mele. Am luat-o dintr'un început în serios şi prin faptul că sufletul de copil se impresionează mai lesne, adesea cu urme trainice în viaţă.

Adâncă mulţumire mi-a făcut mărturisirea tatei, aflată fără voie. Am simţit bucuria premiantului, când i se pune cununa de stejar pe cap.

După masă, părinţii mei aveau obiceiul să ieie cafeluţa pe terasa de lângă sufragerie. Odaia mea se afla deasupra terasei. In liniştea desăvârşită din după

amiaza zilei ca de vară, convorbirea lor ajungea până la mine.

— Ai dreptate, grăeşte mama. De când cu cercetăşia asta, nici nu-l mai cunosc. S'a schimbat. Nu se mai bate cu Bica, nu mai necăjeşte pisica, e mai cuviincios până şi cu Ileana. A căpătat, nu ştiu cum, o cumpănire de om aşezat. Câte odată mă gândesc dacă e bine aşa. E doar încă un copil.

— Socot că nu e rău, răspunde tata. Am mai întrebat de el la şcoală. Mă temeam să nu-şi uite de lecţii, din pricina cercetăşiei. Dimpotrivă. Directorul mi-a mărturisit că merge bine cu învăţătura. Caută să înţeleagă cele citite. Cine ştie? Poate că-l ţineam noi prea închis. Creştea ca o floare în seră.

Auzind cele spuse, mult m'am bucurat, căci tata, de felul lui era cam cumpătat în laude. Aş fi vrut să-l sărut. M'am mulţumit să-i făgăduiesc în minte, că voi căuta să mă îndrept în toate.

— Aşa să-mi ajute Dumnezeu, am rostit fără să-mi dau sama.

CAPITOLUL III.

PÂNĂ LA CERCETĂȘIE

După mamă, mă trag din viță veche de boeri cinstiţi şi viteji, legaţi prin faptele lor de evenimentele principale ale Moldovei.

Multe şi întinse trupuri de pământ de dincoace şi de dincolo de Prut, au făcut parte din averea străbună. Proprietatea bunicilor s'a redus însă la două mari moşii. Până la măritişul mamei şi aceste moşii s'au topit în bună parte, prin sistemul după care s'au risipit mai toate averile boerilor moldoveni din veacul trecut.

Râvneau prea mult la viaţa din străinătate. Primitivitatea traiului din ţară îi înăduşa. Parisul în special, Dieppe sau Monte-Carlo, au înghiţit fără urme avuţiile multor familii din ţară; silite să steie câteva luni pe la moşie, căutau să-şi ducă viaţa şi aice în amăgirea civilizaţiei cu care erau obişnuite.

O strămutau între zidurile ce izolau

curtea cu parcuri întinse, de restul satului. Până şi biserica era boierească.

Se păstra încă viaţa feodală dispărută aiurea.

Rafinaţi, boerii noştri aveau bibliotecă vastă, cu operele clasicilor francezi legate'n piele. Ultimile apariţiuni erau discutate, tot în limba lui Voltaire, în saloanele spaţioase. Feciori înmănuşaţi serveau mâncările pregătite de bucătar străin. Contactul cu cei din afara curţii se făcea numai la zile mari, la hramul bisericii, ori de ziua stăpânului.

Mama a crescut în astfel de mediu înstrăinat. Ştia mai bine franţuzeşte decât româneşte, iar din satul în care-şi ducea limitat viaţa, nu cunoştea decât ceiace îi spunea întâmplător Frăsina, fata din casă.

Prin asemenea trai larg, averea, cu încetul, prinse a se subţia. In apropierea curţilor boiereşti se ridicau în schimb căsuţele mai răsărite, acoperite cu şindrilă, ale vechililor şi economilor strângători, prevestitorii schimbărilor urmate în aşezarea socială a satelor.

La moartea părinţilor, mamei nu i-a rămas decât o moşie, încolţită de datorii. După măritiş o vându; arendarea îi aducea venit slab.

A păstrat doar amintirea strălucirii traiului din copilărie, dar mai ales înstrăinarea sufletească de care nu se putea lesne descătuşa.

Tata se trăgea din boierănaşi de pe lângă Ploeşti. Şi el a fost crescut peste graniţă, părinţii prinzând gustul molipsitor de a da o creştere aleasă singurei lor odrasle. Trăind în mijlocul străinilor, în vremea adolescenţei uşor impresionabilă, a păstrat toată viaţa înclinare pentru ce e străin, adesea oftând de durere că e silit să vieţuiască la gurile Dunării. Din averea părintească i-a rămas puţin. A avut noroc că terenul moştenit s'a nimerit să fie petrolifer. Şi-a asigurat în acest chip o însemnată redevenţă şi un loc în consiliul de administraţie al unei puternice societăţi de petrol.

In atari condiţiuni, casa noastră, spaţioasă, cu lux mobilată, a rămas cuib de civilizaţie apusană, râvnită de mama.

Guvernanta străină ne-a luat în primire, pe Bica şi pe mine, de cum am început să mergem copăcel. Primele cuvinte le-am silabisit de pe carte străină. Tovarăşii mei de viaţă erau micii eroi din Bibliothèque rose. Abea acum îmi dau sama de otrava ce se furişa în sufletul meu şi cortina ce mă izola de restul lumii apropiate, în care însă aveam să-mi duc viaţa. Numai dela Frăsina, pe care mama o adusese cu sine din Moldova, mai aflam câte ceva asupra traiului de la ţară.

Aşa am crescut ca o „floare în seră", până ce am

terminat clasele primare, făcute'n casă, ca să nu vin în contact cu „toţi copiii".

Vii şi îndelungi discuţii s'au încins între părinţi cu prilejul trecerii mele la liceu. Pornirile atavice, ascunse atâta vreme în sufletul mamei, au isbucnit dintr'odată cu vehemenţă. „Tică" al ei trebue să urmeze liceul Louis-le-Grand unde a învăţat şi Oncle Jean, fratele mamei. A învins însă nu atât bunul simţ, cât teama de cheltueli prea mari. Numai aşa am ajuns la liceul L., cu faima celui mai ales, adecă unde învăţau copii celor mai cu dare de mână. Vântul democraţiei abea se simţea pe atunci, ca o slăbă adiere primejdioasă.

De altfel părinţii ne iubeau în felul lor. Se uitau la noi ca la ochii din cap. Să nu cumva să ne bată vântul, ori soarele să ne atingă!

Dragostea părintească, în acest chip înţeleasă, devenise pentru noi o încătuşare simţită mai ales prin lipsa libertăţii şi prin necunoaşterea lumii din afara casei.

Când am intrat în liceu eram însă umblat prin lume. Neputând trăi în străinătate, cum doriau din toată inima părinţii, în fiecare vacanţă treceam măcar graniţa ; nu ne întorceam decât toamna, târziu. La 5 ani, am fost purtat prin expoziţia internaţională dela Bruxelles ; la 7 ani cunoscusem Ostende şi Veneţia.

Din Paris ştiam mai multe decât din Bucureşti. Ajunsesem sătul de tablouri şi statui, căci tata în această privinţă era un pedant chinuitor. Se supăra foc dacă n'aş fi recunoscut un tablou de Van Dyck ori Rubens. Frumoasele ediţii ilustrate din biblioteca părintească, plină numai cu cărţi străine, nu le puteam suferi, tocmai din cauza deselor examene ce le treceam cu tata.

— Nu cunoşti tabloul acesta? Adu-ţi aminte. L-ai văzut la Luxemburg, în sala cea mare.

Ajuns cercetaş, eram mai breaz în toate decât tovarăşii mei. Ştiam bine franţuzeşte şi englezeşte ; mă râdeau chiar că am accentul străin când vorbeam româneşte.

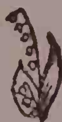
Văzusem Europa dela Londra la Neapole, dela Viena la Biaritz. Nu zărisem însă decât din goana trenului un sat din ţară, iar din populaţia ei cunoşteam doar oltenii care treceau zoriţi prin faţa casei, strigând : „Peeşte, raci ; hai la peşte!"

Rar de tot Frăsina ţinea locul guvernantei în concediu. Numai din vorbele ei întrezăream o lume nouă, ca prin scama norilor. Existau copii, nu departe de mine, care umblau desculţi, lipăind glodul abea sbicit de vântul primăverii; făceau morişti cu aripi de cărăbuşi; scoteau dracul din baltă asvârlind meşteşugit lespegioarele.

Adormeam cu capul în poala Frăsinei, cu gândul la cele două lumi diferite, una din Bibliothèque rose şi alta din spusele ei. In buimăceala somnului, cetele se luau la harţă; adormeam în învălmăşala trântelor lor.

Cercetăşia mi-a rupt viaţa'n două.

CAPITOLUL IV.

NATURA

In vara anului 19...., n'am trecut granița cum era obiceiul. Părinții se tânguiau de nesiguranța ce se anunța. Era mai prudent să rămânem în țară.

Pe mama o apucase dorul de locurile copilăriei. Acesta fu cel puțin motivul invocat pentru a ne duce la moşia lui Oncle Jean din Moldova. In partea lui din moştenire căzuse conacul părintesc, cu trupul Avrămenilor.

Atâta mai rămăsese în familie, din pământurile stăpânite odinioară.

Părinții s'au bucurat, nu s'au bucurat, de economia silită ce vor face. Noi, copiii, ardeam de nerăbdare să plecăm odată.

In sfârşit, îmi ziceam, voi pătrunde în lumea Frăsinei, care mergea cu noi.

— Duducuță, iea-mă şi pe mine. Dumnezeu ştie dacă voi apuca zilele să mai văd satul de care mi-e tare dor.

„Duducuța" s'a înduioșat. Frăsina ne va fi călăuza în lumea ei, nouă necunoscută.

Ba la o fereastră, ba la alta a vagonului, tot drumul am fost de un neastâmpăr „exasperant", după vorba mamei. Nu știam nici pe unde trecem, nici ce vedem.

Numai într'un târziu, când tata exclamase: „C'est magnifique", am aflat că ne găsiam în Moldova, pe podul de peste Siret.

Drumul dela gară până la „satul nostru", a fost un chin pe capul Frăsinei. Nu mai conteneam cu întrebările.

— Dar copacul acesta ce este?

— Tei.

— Dar colo ce se vede?

— O moară.

— Dar satul cela cum se chiamă?

— Șindriceni.

La urma urmei Frăsina, legănată de trăsură, lăsă capul în piept, sprijinindu-l în bărbie și închise ochii. Ațipise de osteneală.

Zurgalăii cailor, legănatul trăsurii, răcoreala sării, dar de sigur și oboseala de peste zi, ne-au toropit și pe

noi. Căzusem într'o somnolenţă atât de plăcută, încât nu ştiam dacă era vis ori realitate.

Ajuns la curte, n'am apucat bine să isprăvesc masa şi am căzut buştean.

A doua zi, cum m'am sculat, m'am repezit pe balconul larg, din faţa casei, susţinut de câţiva stâlpi groşi.

— Dumnezeule sfinte! fură cele dintâi cuvinte rostite fără voie, când am dat cu ochii de neînchipuita frumuseţă desfăşurată înaintea mea.

Casa bătrânească, un adevărat palat, era aşezată sub un val de colnice; pâlcuri de brazi, cu ceteni pletoase, nemişcate, o apărau de bătaia vântului.

Dintr'o coastă se auzea murmurul unui şipot. Apa dădea într'un pârâiaş cu cascade, ce se scurgea către iazul, în coada căruia se oglindea biserica albă, cu doi brazi la intrare, încadrată în pânza rară a frunzişului de mesteceni, o ploaie de fluturi când îi bătea soarele.

Sălcii rămuroase, ca niște maslini bătrâni, împrejmuiau drumul spre curte, iar lângă poartă străjuiau doi plopi piramidali, a căror siluetă sveltă se profila pe albastrul intens al cerului.

De cealaltă parte a casei, dincolo de ecareturile cu temelii solide, se întindea livada bătrână.

In fața clădirii, spațiul fu anume lăsat deschis. Arborii dați la o parte, au făcut loc unui covor de iarbă tunsă, cu ronduri de petunii dese și trandafiri fel de fel. Prin deschiderea largă dintre arbori, cuprindeai satul întreg răsfirat până'n vale, o grădină nesfârșită de meri, nuci ori cireși ; printre ei strălucea luciul acoperișurilor de trestie bătută ori albul păreților văruiți. Și mai departe privirea se odihnește pe oglinda unui iaz înconjurat de fânețe, ca să alunece apoi peste dealuri scunde, valuri împetrite, tot mai nedeslușite în fumul străveziu al ceții, ce contopea cer și pământ.

Dela cel dintâi pas, am încremenit. Nedeprins cu zarea fără sfârșit, nu puteam crede ochilor.

— Dumnezeule sfinte, repetam într'una. Câtă frumuseță nebănuită, cât farmec neprețuit, în fața cărora am fost crescut cu ochii legați.

Ca și când anume s'ar fi înțeles toate, să mă doboare prin măreția desfășurată, o muzică nemaiauzită umplea văzduhul, strălucitor de lumina soarelui ridicat sus pe cer. Cântece veneau din desișul livezii, din depărtatele ogoare, ca și din adâncul seninului. Grangurii șuerau printre cireși; mierlele îi îngânau; păsărelele proslăveau zămislirea din natură, iar de sus, se resfrângea tremurul variat al ciocârliei ascunsă 'n ploaia de raze.

O amețeală plăcută, mă făcu să mă sprijin fără voie de marginea balconului. Simțeam că-mi cuprinde trupul o învăluire caldă, moleșitoare.

Mai sguduitoare a fost impresia nopții instelate, văzută pentru întâiași dată într'un cadru atât de larg.

Eram adunați pe balcon toți ai casei. Nici unul nu întrerupea liniștea desăvârșită, fie că în adevăr simțeau sfințenia clipei sau poate numai din cauza ceasului de mistuire.

In fosforescența bolții cerești sclipeau stele boghioase, ce desemnau figurile cu care eram deprins din cărți. Lesne am recunoscut carul mare și steaua

polară. Calea-laptelui, nor luminos cu marginele scămoşate, se vedea mai limpede decât oricând până jos la orizont, unde strălucea candela Orionului. Luna, spre sfertul dintâi, aproape de asfinţit, resfrângea o uşoară ceaţă argintată peste faţa iezuşorului, din cadrul pânzei de mesteceni. Arborii din grădină, întunecaţi, nu se desluşeau decât după conturul cununei lor de frunzar, baloane gata să se înalţe în văzduh.

De unde-va, din depărtatele lanuri, isbucneşte limpede glasul unui pitpalac: Pit-pa-lac; pit-pa-lac, îi răspunde altul, mai în surdină. A fost semnalul trezirii greerilor. In jurul nostru se înteţesc vibraţiuni ca de harfă.

Iar când, prin gardul de lilieci ce împrejmuia alea periferică, licuricii începură să tragă dungi de scântei în bezna nopţii, am simţit două şiroae ferbinţi pe obraji şi un fior mi-a trecut în lungul şirii spinării.

M'au speriat vorbele lui Oncle Jean rostite răspicat, ca într'o rugăciune.

Mi s'au părut destul de limpezi şi adânci ca să le prind înţelesul şi să le ţin minte şi acum.

— Asemenea clipe de măreţie doborîtoare şi linişte

supremă, te schimbă. Gândurile se limpezesc. Tot ce e drojdie se lasă la fund. Grijile zilnice, amărăciunile vieţii, se topesc în faţa nesfârşitului. De câte ori stau aici şi privesc podoaba de noapte a naturii mă simt înviorat pentru lupta de a doua zi. Nu ştiu de unde vine taina prefacerii. Din lumea stelelor? din lăuntrul meu? Nu vreau să mă întreb. Simt mulţumirea deplină.

Dacă fericirea constă din uitarea a tot ce e spinos în viaţă, aici trăesc fericit. Un soiu de imaterializare a trupului, mă face să cred uneori că mă contopesc cu totul în infinitul ce mă înconjoară. Mă simt o părticică din natură.

Un fâşiit uşor străbate prin frunzişul din apropiere, ca o aprobare a firii. Urmă apoi iarăşi liniştea deplină, impunătoare.

Oncle Jean, continuă, pare că mi-ar fi citit gândul.

— Cât de aproape suntem de izvorul mulţumirii sufleteşti, toţi fără deosebire şi în orice clipă din viaţă, dar cât de orbi păşim pe lângă ea. Natura ne chiamă prin flori şi stele, prin murmurul pârăului, prin verdele colinelor. La mânie ne linişteşte; la supărare ne surâde. Ea ne lecueşte, ea ne înviorează, cu o singură condiţie: să avem ochi ca să-i prindem ademenirile ei nenumărate, variate, întâlnite la fiecare pas.

In natură totul e frumuseţă, dacă e înţeleasă.

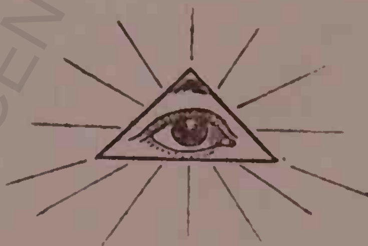
Ajunge un fir de iarbă, o geană de lumină, un ochiu de apă liniştită. Nu e nevoe să alergi după zorile cu colori de curcubeu sau să te osteneşti până pe piscurile greu de urcat. Măreţia ei o poţi întâlni lângă tine, pe cărarea zilnic bătută sau pe cerul înstelat, ca în astă sară. Pentru ca să-i prinzi farmecul şi să guşti fericirea, nu se cere decât să-ţi fie dragă şi să te sileşti să pătrunzi în sufletul ei.

In sfârşit am cunoscut şi eu puterea de fascinare a naturii. Sguduirea simţită în sara senină dela Avrămeni a fost hotărîtoare.

In acea noapte am visat un ochiu, cu privire adâncă, în mijlocul unui triunghiu luminos.

Ce legătură avea visul cu sensaţiile trăite?

CAPITOLUL V.

FLORILE

Băiatul învăţătorului din sat, cam de aceeaşi vrâstă cu mine, s'a nimerit să fie şi el cercetaş. Ne-am împrietenit, nu fără prealabila încuviinţare a mamei, mereu atentă asupra tovărăşiilor mele. I s'a părut însă că e cuminte și mai ales cuviincios. Noroc de altfel şi de Oncle Jean, care-l recomandase cu toată căldura. Ii era doar fin.

Mă întrecea în toate. Ştia numele florilor; după cântece recunoştea păsăruicele. Părea că înţelege şi glasul animalelor. De câte ori îl vedea, vaca îi mugea tărăgănat şi-și îndrepta spre el ochii blânzi, umezi, cu gene mari, când o neteza pe spate şi o întreba:

— Ai păscut bine azi, Joiano? Te aşteaptă viţelul.

Câte minuni îţi mai este dat să vezi, gândeam eu în sinea mea.

Tolăniţi la umbra unui nuc bătrân, îi povesteam lui Mihai, noul meu tovarăş, din isprăvile lui Nils Holgerson proaspete în mintea mea, căci le citisem

înainte de a pleca la ţară. Imi păru rău că nu adusesem cartea cu mine; aş fi înleles-o mai bine în mijlocul naturii, decât în celula mea dela Bucureşti.

— Ce-mi tot cânţi de frumuseţele de pe aiurea, mă întrerupe Mihai, nu fără oarecare ciudă. Ce cunoaşteţi voi orăşenii din frumuseţile ţării noastre? Pentru voi cerul să restrânge la şuşinita dintre zidurile caselor; păsările toate la canarul din colivie; florile la muşcata din fereastră; câmpul la pajistea restrânsă într'un parc iar pădurea la arborii schiloditi de pe marginea străzilor.

Dacă ai fi liber pe mişcările tale şi ai urca dealul din dosul curţii, cred că ai vedea multe, ca şi suedezul tău, călare pe gânsacul alb.

Biciuit de ironia tovarăşului meu, acel „dacă ai fi liber", m'am rugat de mama să mă duc cu Mihai, în pădure.

Nu i-a fost pe plac. Frica de neprevăzut a făcut'o să ezite a da încuviinţarea.

Odorul ei să umble pe dealuri? Să rătăciască prin pădure? In ruptul capului nu se poate.

— Ţi-am spus eu; Mihai al tău, îi bagă'n cap tot soiul de drăcovenii, se adresă lui Oncle Jean.

— Lasă-l Aglaie, răspunse acesta, pe un ton jumătate ironic jumătate bătrânesc. Lasă-l. Nu i se va întâmpla nimic. Nu-l ţinea numai lângă tine. Lasă-l să

se mişte, să alerge, să cunoască pădurea şi osteneala umbletului.

Indreptându-se cătră tovarăşul meu, care aştepta sfios mai la o parte:

— Mihai, să nu cumva să faci satul de ruşine. Ţi-l dau pe Tică în samă. Aveţi să mergeţi până la casa pădurarului Nichita, ştii, lângă şipot. La întoarcere să veniţi cu el. Am a-i spune ceva.

A doua zi, când soarele se înălţase ca de o suliţă pe cer, am pornit la drum, echipaţi ca şi Tartarin. Mama se îngrijise să nu duc lipsă de nimic. Până şi tinctură de iod mi-a pus în sacul de excursie. Dacă mă rânesc? Dacă mă muşcă vre-o gânganie?

Portiţa din dosul grădinii, dădea pe hatul din lungul unui lan de grâu, cu spicele 'n pârgă.

Nu ştiam pe ce lume sunt, de bucurie. Totul îmi era nou. Mă orbea lumina plină ce se revărsa din cer. Respiram adânc aerul curat pare că mă asfixiasem până acum.

Sunt pe pământ ori într'o lume vrăjită?

Mi se părea că soarele râde la noi; păsările ne dau buna dimineaţă.

— Ia te uită, frate dragă, glăsuia un mac ca para

focului. Cercetaşii au apucat drumul spre pădure, singuri, singurei. Voinicoşi copii, n'am ce spune.

— Lasă-i în pace, nu te anina de ei cum te-ai trezit. Mai bine bagă'n samă, că ţi se desprinde o petală şi rămâi ştirb, glăsueşte un gândac auriu ce înota în tipsia lată a florilor de morcov sălbatec.

Curat ca şi Nils! Inţeleg graiul fiinţelor!

Lanul de grâu se învecina cu o pajişte necosită. Cărăruia de lângă hat abea se desluşea din desişul florilor.

S'a repetat scena din sara cu cerul înstelat. Imi lua ochii mândra podoabă a câmpului înflorit. Nu mi-aş fi închipuit niciodată că există aşa de multe flori strânse grămadă. N'aş fi bănuit că şi florile au magia stelelor, te pot ţinea'n loc şi-ţi stârnesc fiorul din lungul spinării, semn de emoţie puternică.

Atâta noian de forme felurite, de culori variate, atâta frăgezime şi gingăşie, nu mi-a fost dat să privesc niciodată. Cine le-a făcut aşa de mândre? Cine le-a sămănat atât de multe, într'o îngrămădire aparent fără meşteşug, dar de fapt alcătuind o împletitură de culori mai măestrită decât a pânzelor pictate cu care mă chinuia tata la Louvre.

De cum am dat peste câmpul, strălucitor sub bătaia soarelui, n'am putut face un pas mai departe.

Sunt singur printre ele şi totuşi aud glasuri, râsuri în jurul meu. Le salut şi mă salută. Unele îmi clipesc cu şiretenie, altele îmi trimet ştafete pe albinele de care aice nu mă tem.

Mihai înaintase cine ştie unde. Credea că vin după el. Când s'a întors şi m'a văzut în mijlocul florilor ca o statuie cu braţele întinse, dorind să cuprind totul, a crezut că mi-a venit rău.

Cu paşi grăbiţi se apropie de mine:

— Ce-ţi este? Nu mai poţi merge? Târgovăţul a ostenit?

L-am ertat. Florile te fac bun. Cu un surâs de mulţumire, îi spun:

— Nu, dragă Mihai. Florile m'au oprit în loc. Te rog să mai stăm printre ele.

Dupăce se uită spre soare, spuse:

— Intârziem. Trebue să fie cam ceasul zece. Nu mai ajungem la Nichita.

Induioşat totuşi de rugămintea mea, dupăce privim îndelung la flori, înaintăm încet printre ele. Din vreme'n vreme îmi spune numele celor mai boghioase. Toate însă erau tot una în armonioasa lor îmbinare. Din loc în loc domina câte o culoare, bucăţi de pânză ţesută cu pietre scumpe, asvârlită peste pajişte. Ici era albă de puzderia mărgăritelor, mai încolo devenea albastră, căci cicoarea le lua locul. Printre ele însă se

iţau altele. Săbiuţa mai îndrăsneaţă îşi ridica florile ei trandafirii deasupra celorlalte:

— Cine e mai frumoasă decât mine? părea că spune.

Sânzîenele cu flori mărunte şi dese, strânse în pâlcuri, răspundeau:

— Cine împrăştie mireasmă mai dulce ca mine?

Toate aveau glas.

Şi câtă delicateţă în fiecare floare. Ochii albaştri de cicoare, resleţiţi pe tulpina aspră, surâdeau galeş spre soare. Aveau o anumită expresiune de gingăşie; străluceau de bucuria vieţii pline.

— Hei, Mihai, vino să vezi ceva.

— Ce e? răspunse tovarăşul nu tocmai cu voie bună.

Când îi arăt ce m'a ţinut locului, s'a pus pe râs.

— Se joacă fluturii de-a baba oarba. Şi asta te mai opreşte din mers?

Fluturi văzusem, dintre cei roşcaţi, de primăvară, rătăciţi şi prin grădiniţa noastră. Dar trei-patru fluturi la un loc, cu aripi albe şi pete portocalii, era pentru mine ceva nou. Păreau flori desprinse din pajişte, ridicate de o tainică suflare. Purtaţi în bătaia soarelui, se lăsau iarăşi deasupra mărgăritelor.

Doi dintre ei se despărţeau de ceilalţi, se înălţau mai sus, cu bătăi dese de aripi, pare că şi-ar fi şoptit cuvinte ce nu trebuiau înţelese de restul lumii.

— Dacă laşi florile în pace, am să-ţi arăt o minune.

Rupe capătul înflorit de jaleş şi vâră un vârf de pai în gâtul unei flori. De sub coiful acesteia, se lasă două limbi subţiri ca de şarpe. Ar vrea parecă să apuce paiul şi să-l scoată afară.

— N'ai învăţat fecundaţia florilor prin ajutorul albinelor? Aici vezi mecanismul prin care floarea aruncă polenul pe spinarea insectei, cât aceasta se căsneşte să ajungă la nectarul din fundul potirului.

Acum să mergem. Nu vreau să-mi calc făgăduiala de a ne întoarce la curte cu pădurarul.

Cu regret adânc, calc în urma lui. Pajiştea se răreşte. Cărarea trece printre tufe dese de sor-cu-frate, vârf cu numeroase steguleţe tricolore. Câteva tufe de Sulfine înalte, mă mângăie pe obraz cu florile lor galbene, mirositoare.

Cortina a căzut. Mă uit îndărăt ca să mai privesc strălucirea pânzelor ţesute din cicoare şi mărgărite.

M'am despărţit de nişte prieteni dragi pe care nu-i cunoscusem mai înainte, dar care m'au prins deabinele în mreje.

Cât am stat printre flori, nu m'am simţit străin. Făceam parte dintre ele. Bucuria lor de viaţă m'a cuprins şi pe mine.

Natura nu te chiamă anume spre podoaba îmbrăcămintei cu care se găteşte. Dacă ai ochi spre a pătrunde în taina sufletului ei, atunci devine ca o mamă bună. Ii simţi mângâierea.

Curios, curios, îmi ziceam în mine. De unde răsar asemenea gânduri?

E de sigur tot Natura care mi le şopteşte, drept răsplată că n'am trecut nepăsător prin mijlocul odoarelor ei scumpe.

Se putea?

CAPITOLUL VI.

PĂDUREA

La marginea pajiştei înflorite, Mihai ridică iarăşi privirea cătră cer.

— Hai, nu mai întârzia printre flori. Altfel nu ajungem nici până'n sară la casa pădurarului. Ş'apoi mi s'a făcut foame. Uite, e aproape de amiază şi până la şipot mai este drum lung.

Spunând vorbele din urmă îmi arătă soarele. Am rămas nedumerit cum ştie să citească pe cer ceasul. Nimerise atât de bine.

M'a lămurit.

— Ţăranii au ceasornic? Ei îşi împart ziua după mersul soarelui. Nu e cine ştie ce filosofie. De altfel ai învăţat şi tu că umbra se micşurează cu cât soarele se urcă pe ceriu. Uită-te la umbra ta şi vei vedea că e aproape de amiază.

Aşa e, mi-am zis în gând. Nu bucheriala cărţii e totul, ci simţul de observare şi judecata dreaptă. Altfel ţăranii ar da mereu în gropi.

Hotărît lucru că Mihai ştie mai mult din viaţa reală decât mine, căruia i-a fost închisă marea carte a naturii; din ea a prins el atâtea.

— Pe aice e drumul pădurii, spun tufele dese de sor-cu-frate.

— Veniţi după mine, repetară vrejurile de rugi, în care m'am împiedicat, simţindu-le colţii ca de sârmă ghimpată.

Fără să prind de veste, mă trezesc într'o tainică semi-umbră. Ajunsesem sub bolta de frunzar. La început câteva şuviţe de soare se mai jucau printre crengile rărite.

Şi apoi dintr'odată au dispărut razele, ce dădeau viaţă câmpurilor şi farmec florilor.

Acum... umbra m'a învăluit. Bolta de frunzar a oprit lumina şi căldura soarelui, folosindu-le pentru zidirea stâlpilor care o susţin.

Doriam să cunosc pădurea, căci nu am văzut-o nici odată. In mijlocul ei, în liniştea ce mă înconjura, fui cuprins de o neînţeleasă frică. Poate că de vină au fost şi poveştile Frăsinăi care nu pomenea de pădure fără lupi ori hoţi.

Păşeam într'o lume fantastică. De jur împrejur numai trunchiuri de copaci, drepţi, argintii, cu pete şi

încondeieri negre în curmeziş. In neliniştea ce mă cuprinsese, petele păreau ochi, încondeierile sprincene. Arborii căpătau înfăţişări de fiinţi schimonosite. Unele îmi râdeau ironic ; sprincenele altora arătau încruntare.

Un sgomot de metal m'a făcut să tresar. Ieşea din frunzişul mort răscolit de paşii grăbiţi ai lui Mihai. Pe urmă din tihna pădurii, mi se păru că prind valuri de şoapte, când mai intense, când mai slăbite. E glasul fiinţelor schimonosite, îmi ziceam. Se sfătuesc asupra soartei mele.

Ca şi când nu erau îndeajunse straniile sensaţii ale adâncului pădurii, pe o creangă uscată din faţa mea, dintr'un mototol de pene luciau două rotocoale fosforescente, îndreptate ţintă spre mine. Am uitat de legea cercetaşului : „Cercetaşul nu se cade să ştie ce e frica".

Instinctiv căutam ajutorul lui Mihai. Dispăruse. Groaza mă cuprinsese deabinelea. Noroc că în momentul când eram să ţip, aud glasul tovarăşului meu :

— Heep! Heep! Intr'acoace.

In căutarea izvorului, apucase înainte, scoborînd o costișă, ce-l făcuse nevăzut pentru mine.

— A fost o buhă ce se odihnea, îmi spuse Mihai, aflând de cauza întârzierii mele. Și râse.

— E vremea să mâncăm. Am găsit șipotul.

Am râs și eu mânzește. Nu-mi trecuse încă spaima.

Când m'a dus tata întâiași dată la un concert simfonic, la început m'am distrat.

Mă uitam fie la marea de capete ce umplea sala Ateneului, fie la figurile aurite de pe bolta largă, smei cu coada încârligată, sau mă căsneam să înțeleg rostul literelor mari de pe păretele sălii.

Urmăream în special arcușurile, care se lăsau și se ridicau, ca mișcate de acelaș mecanism. Privirea se oprea mai cu samă la contrabasistul cu barbă mare. Uneori mi se părea că scoate sunetele cu grea casnă din instrumentul gata să-l scape din mână ; se apleca, apăsând arcușul, de făcea să sbârnâie strunele mai puternic. Alteori se dădea pe spete, mulțumit. Surîzând abea le atingea.

Mă atrăgea şi toboşarul; mult mă minunau măestria şi iuţala cu care amuţea bubuitura, punând palma pe pielea tobei, după ce o lovea cu furie.

Deodată surlele şi tobele amuţiră. Se mişcau tărăgănat numai arcuşurile. De pe urma lor ieşea o tânguire omenească, acum mai plângătoare, acum mai duioasă. Sunetele mă'nvăluie; privirea îmi ieste pironită asupra violoncelelor. Simt că-mi bate inima mai tare. Pare că o mână nevăzută m'a prins de ceafă şi-mi înclină capul. Nu mai văd nici oamenii din sală, nici smeii bronzaţi. Imi tremură bărbia, mi se umezesc ochii şi un fior îmi străbate prin trup.

Când m'au trezit ropotele de aplauze, m'am întrebat: Ce s'a întâmplat? De ce tremurul? De ce plânsul?

Acesta e farmecul muzicei, îmi şopteşte cineva nevăzut. Da. Aceasta trebue să fie muzica. Te simţi vrăjit, luat pe aripi şi dus departe în lumi necunoscute.

Acelaş tremur nelămurit de emoţiune m'a cuprins când am dat peste ochiul de apă limpede, adunată din ţârâitul şipotului, lângă care Mihai deschisese sacul cu merinde.

Copacii se retraseră puţin la o parte, de se oglindea în apă lumina cerului ca de sineală; vârfurile arborilor formau o ramă întunecoasă. Pe fundul

lăcuşorului, frunzele de fag au aşternut o zale de bronz, bătută cu tot soiul de pietre scumpe după jocul luminii de sus. O campanulă albastră îşi apleca floarea delicată, născând altă floare în împărăţia apei, a cărei faţă, ca oglinda de netedă, din vreme'n vreme tremura, lovită de lopeţelele lungi ale unei insecte, ce patina cu mişcări svâcnite. De jur împrejurul ochiului de apă s'a adunat o cunună de flori, chemate de lumină şi umezeală.

Ce minunată e magica măestrie a naturii, de a creia aproape din nimic, colţuri de neîntrecut farmec. Un mănunchiu de lumină în umbra pădurii, a transformat ochiul de apă limpede într'un tablou viu, ce te captivă.

In faţa lui, aceiaşi emoţie bruscă şi intensă m'a cuprins, ca şi la cea dintâi simfonie ascultată. Muzica e înrudită cu Natura? Omul e în măsură să-i fure meşteşugul de a doborî prin frumos? Dar oare de dimineaţă nu trăesc şi eu într'una în simfonia naturii, care cu neîntrecută închipuire împleteşte din câteva sunete, din crâmpeie de raze, câţiva stropi de culori, ademeniri care-ţi captivă sufletul?

In sfârşit am avut şi eu prilej să aflu ceva din tainele naturii.

Prin contrast, gândul se îndreaptă la vremea perdută de până acum, la închisoarea în care fui crescut,

fără intensa plăcere atât de lesne de aflat. Am fost lipsit de ademenirile naturii. prin neînţelegerea vieţii adevărate, de către cei care m'au crescut, acasă sau la şcoală.

— Iarăşi te-ai oprit în loc? îmi strigă Mihai, de astădată cam supărat. Ce ţi-e şi cu târgoveţii aceştia. Rămân stană de piatră în faţa unei flori sau a unui huhurez. Ce? Nu le-ai cunoscut toate acestea din citirea isprăvilor lui Nils Holgerson al tău? Dacă ştiam că te vei opri, aşa, la tot pasul, nu-mi mai băgam cap sănătos sub evanghelie. Vino la mâncare; ne apucă noaptea'n pădure.

Auzeam adesea vorbindu-se de fericire. Ce fericit sunt! Câtă fericire! pomenea unul ori altul. Nu prindeam înţelesul acestui cuvânt.

Să fie oare fericirea, starea în care mă găsiam acum?

Cât mâncam pânea cu unt şi puiul fript, învălit în frunze de hrean, la muzica şipotului, un gând drăcesc îmi fulgeră prin minte. Era de altfel ecoul celor spuse de Mihai: „ne apucă noaptea'n pădure" şi amintirea lui Robinson Crusoe, care îmi deşteptase adesea

visuri de copil, curajos numai în tihna şi căldura patului.

Pădurea... ; necunoscutul... ; buha cu ochi de sticlă... Ce-ar fi dacă aş petrece o noapte în mijlocul pădurii ca şi RobinsonCrusoe?

Gândul încolţit, a chemat altele după el. Urzala unui plan s'a săvârşit.

— Dacă destăinuesc lui Mihai gândul meu, de sigur că nici nu va vrea să audă. Şi el e cercetaş. Ii eram dat doar în samă. Cuvântul e cuvânt.

— Mihai, să nu faci satul de ruşine, i-a spus Oncle Jean.

Gândul însă mi se înfipse în minte ca un cui. Mă chinuia. Uitasem că sunt cercetaş, „curat în gând, în vorbă şi în fapte". Robinson Crusoe pusese stăpânire pe mine.

Dar cum să aduc la îndeplinire o dorinţă fără înţeles, răsărită aşa, dintr'odată? Să mă fac obosit?

Intâmplarea adesa hotăreşte.

După ce am închis sacii, pornim la drum. Văd că dela o vreme Mihai se uită'n dreapta, se uită'n stânga, ca şi când ar fi perdut ceva.

— Ne-am rătăcit? întreb eu sfios.

Mihai nu mi-a răspuns. După frământările lui însă am înţeles că aşa e. N'am vrut să-l mai supăr ; păşeam după el smerit ca un copil vinovat.

Urcuşul a început să fie anevoios. Nedeprins cu osteneala umbletului, sacul din spinare mi se păru greu. Fagii nu mai erau drepţi. Aplecaţi, cu multe cioturi, arătau truda. Rădăcinele păreau nişte braţe vânjoase, căsnindu-se să ţină greutatea trunchiului. Lămurirea se arătă îndată. Terenul devenise pietros. Colţuri de stânci se iveau printre rădăcinele ce le cuprindeau încolăcite în desnădejde. Era urcuş de munte. Tufele de ferige întăreau aparenţa.

Mihai se arăta tot mai necăjit. Cât mă odihneam pe pătura de piatră răsărită ca o prispă, el se svârcolea de colo-colo, căutând cărarea. Intârziaţi la flori şi izvor, soarele care nu ştia de noi, se lăsase spre asfinţit. Neliniştea începuse să-mi întunece dorinţa, căci locul nu era cam potrivit pentru a imita pe Robinson.

In sfârşit într'un târziu, printre trunchiurile de fag se arată cerul. Am ajuns la marginea pădurii, dar nu la locul cuvenit.

— Nu e nimic, caut să-l încurajez pe Mihai. Vom petrece o noapte aice; vom aprinde un foc sdra-

văn. De mâncare avem. Robinson Crusoe a trăit mai rău.

Fără să vreau, mi-am trădat gândul.

Mihai era prea supărat, ca să-l prindă.

De altfel natura iarăşi şi-a arătat măestria de a lecui grijile. Priveliştea era măreață.

Pădurea se întindea peste toate dealurile din jur. Ii cunoscusem taina lăuntrului. Acum îşi arăta podoaba învestmântării. Indesate unele în altele, coroanele arborilor, păreau nori grei ce se rostogolesc pe costişă. Ici mai înălțate, dincolo mai rotunde, destăinuiau greaua luptă după lumină. Un abur străveziu le învăluia ca şi când ar fi fost răsuflul pădurii. Ca din senin, frunzele unui arbore prind a tremura. Foşnetul trecu din vecin în vecin. Ai fi zis că o putere nevăzută a suflat asupra lor.

Soarele lăsându-se după deal loveşte'n plin marginea pădurii cu un mănunchiu de raze mai roşcate. E un decor de operă.

Scoarța copacilor se polei; sprincenele căpătau o expresiune mai omenească. Umbra trunchiurilor se aşternu desluşit pe arama ciocănită a frunzarului uscat.

Mi-am adus aminte de o fotografie mare de acasă, după un tablou de Andreescu. Auzeam pe tata că originalul, cât păretele, impune prin contrastul dintre al-

bastrul cerului, roşaţa frunzarului şi albul trunchiurilor. Spunea că pictorul român ce l-a făcut, bate pe Grigorescu prin măestria cu care a redat taina liniştei de pădure şi melancolia apusului de soare din toamna târzie. Nu l-am prea înţeles atunci. Inaintea mea aveam însă acum icoana tabloului lui Andreescu, care-mi spunea ce însamnă un mare artist.

La realitate ne aduse un lătrat. Dinspre plaiul dealului năvăli spre noi un câne înfuriat. Oprit la câţiva paşi, proptit în picioarele de dinainte, ne lătra mereu. Cât ai clipi am fost în picioare, cu beţele gata de apărare.

Cercetaşul n'are frică. Dar când din senin, la margine de pădure iese o dihanie ca aceasta şi te latră, stârnind ecoul printre dealuri, cât de cercetaşi eram, ne-am speriat.

Spaima crescu fără voie, când se arătă şi o namilă de om. Omul e mai fioros decât animalele, dacă apare în singurătatea în care ne găseam. Poveştile Frăsinei au căpătat viaţă. Pădure... lupi... hoţi... valvârtej se rostogoleau, cel puţin în mintea mea. Dădusem toate pe una.

— Nea, boală, se răsteşte omul la câne.

Răzămându-se cu pieptul în vârful bâtei, îşi îndreptă privirea spre noi, neîncrezător:

— Da cum se face de aţi răsărit prin meleagurile noastre?

— Apucasem spre casa lui Nichita, pădurarul, şi ne-am rătăcit, răspunse repede Mihai, cu glas mai ridicat; se simţea că-şi dădea osteneala să pară liniştit.

— Casa lui Nichita? D'apoi aice sunteţi pe Hobana. Nichita e cine ştie unde, peste deal.

In vremea aceasta s'au mai arătat doi câni, miţoşi, cu lătrat repezit şi ascuţit.

— Incolo boalelor! La lupi nu daţi, dar la nişte copii vă repeziţi. Teo! la stână!

Mi s'a luat o piatră de pe inimă. Dihăniile sunt câni, iar năluca ieşită din pădure un cioban. Am prins curaj.

— Da dincotro aţi urcat?

Ii spuserăm drumul.

— Aţi apucat greşit. Dela şipot trebuia să vă întoarceţi pe cărarea pe unde aţi venit şi apoi să urcaţi dealul. Ei, dar nu-i nimic. Bine c'aţi dat de oameni. Dar a cui sunteţi?

Când a auzit că Mihai e feciorul învăţătorului din Avrămeni, şi-a dat căciula pe ceafă, cu o simplă clătinătură a capului:

— Cine nu-l cunoaşte pe tatăl D-tale. Uite pozna! Te-ai pocit cu hainele istea. Mi se părea mie că-mi eşti o faţă ştiută. N'ai zis D-ta la strană Tatăl Nostru, an, în ziua de Ispas? Dar Dumnealui a cui e? arătându-mă numai din cap.

Când i-am spus că-s nepotul stăpânului Avrămenilor, a arătat mare bucurie.

— Iaca îmi pare bine. Să-i spui boierului că te-ai întâlnit cu Gheorghe a Măndicăi, cel cu stâna de an de pe Avrămeni.

— Ei bată-vă să vă bată de copii, rosti apoi cu bunătate. V'aţi gândit că aveţi să mâneţi la stâna din Hobana? Fugiţi haitelor în colo! Hai liniştiţi-vă o dată.

Pornirăm spre stână. Noi înainte, ciobanul în urma noastră mai într'o parte, ca să ne apere de cânii, care se repezeau într'una la noi.

CAPITOLUL VII.

STÂNA

Ce să spun?

Uitasem de toate; de neliniştea mamei ca şi de necazul lui Mihai. Eram în nori. Să văd o stână; să dorm la stână! Nici nu visasem vreodată. Auzisem de stână, dar nu mi-o închipuiam cum ar fi.

N'a fost drum tocmai scurt. Am întrat din nou în pădure; în amurg, se arăta mai fioroasă. Poate din pricina aceasta mi s'a părut şi drumul mai lung.

Ajunşi din nou la loc deschis, pe cer pluteau câteva dungi de nori, tiviţi cu foc. Ceaţa se cernea peste pădure.

Am rămas surprins. Stâna era o colibă de nuele, învăluită de un fum argintiu, ieşit printre crengile acoperi-

şului. Ultimele oi treceau prin strungă. Cu o svâcnitură dădeau să scape. Prinse de coadă rămâneau liniştite. După câteva sunete cadenţate ale laptelui lovind doaga doniţei oaia era liberă ; sbughea voioasă spre tovarăşele ei, îngrămădite una'n alta în colţul ţarcului.

— Dacă vi-i răcoare, dormiţi în stână, spuse ciobanul.

Inlăuntru era pământul gol, bătut în jurul focului, cu cârligul pentru ceaunul de mămăligă deasupra. Incolo numai putineie, budăie, cojoace şi câteva caşuri la svântat pe o poliţă.

— Dacă nu, dormiţi pe leasa deafară.

Eram mai bucuroşi ; patul de nuele împletite avea acoperiş de frunzar.

— Viaţa neolitică în era electricităţii, îmi şopteşte învăţatul meu tovarăş.

Mai simplă locuinţă ca stâna de nuele nu mi-aş fi închipuit. In afară de ceaun, toate uneltele erau de lemn.

— Ioane, dă fuga şi adă un braţ de fân, fu porunca scurtă.

Obosit de drum şi mai ales de emoţiunile prin care am trecut, am închis ochii îndată. Mă ameţise şi mireasma fânului cosit de sub cap. M'am trezit însă în puterea nopţii. M'a deşteptat strănutul unei oi sau acel prelung Uhuu! Uhuu! venit din întunerecul pădurii?

Multă vreme n'am mai adormit dar nici cu totul treaz nu eram. Visam?

Din spre pădure se abătu o ușoară adiere cu vagi sunete domoale. Era foșnetul frunzelor clătinate de sborul zinelor?

Mă cuprinse o plăcută toropeală; se amestecau deformate, cele văzute și trăite peste zi cu amintirile depărtate. Printre stelele mai sclipitoare decât oricând se arătau chipuri, străvezii ca norii, în care mi se părea că recunosc fața mamei, a Bicăi. Pe urmă dispăreau; în locul lor jucau mici rotocoale sticloase, ca și acele din pădure. Auzeam răsuflarea oilor din țarc, monotonele scârțiituri de greeri, amestecate cu susurul adierelor din frunziș.

De unde-va, din fundul văii, un val de frig făcu să mă strâng ghem.

Când m'am trezit, era ziuă. Oile plecaseră la păscut, iar pădurea tremura de glasul înaripatelor, care proslăveau revenirea soarelui.

— Să mergem, comandă Mihai. Să împărțim frățește ce vom căpăta. Bine că nu s'a întâmplat mai rău.

Conduşi de un băetan dela stână, apucarăm tot prin pădure pe drumul ce ducea cătră Nichita.

Cât am făcut nu ştiu. La o cotitură pădurarul răsare înaintea noastră, cu puşca la spate şi cânele după el.

— Se face asta cuconaşule? S'a împânat pădurea în căutarea Dv.

Fu admonestarea blajină, cu un surâs de bucurie că am fost găsiţi.

Şi iată cum au sfârşit cei doi cercetaşi prima lor încercare de a păşi liberi în lumea largă.

Pe drum nu mă gândeam la alta, decât cum să-l scap din încurcătură pe Mihai. Bănuiam că totul se va sparge în capul lui.

N'a fost nevoe de nicio apărare. L-a scăpat dragostea de mamă. Cum m'a văzut, m'a cuprins de gât şi m'a sărutat lung pe frunte.

Natura a înfăptuit încă o minune.

Mai târziu ea mi-a fost de sprijin în grelele încercări prin care am trecut. Ea mi-a lecuit rănile, ba chiar mi-a salvat viaţa.

CAPITOLUL VIII.

OMUL E MAI SLAB CA UN OU

Entusiasmul trecerii soldaţilor noştri peste culmea Carpaţilor, ne cuprinse şi pe noi cercetaşii. Ii urmăream după steguleţele înfipte pe hărţile expuse la toate vitrinele; numirile localităţilor date în rapoartele oficiale ne erau însă, spre ciuda noastră, complect necunoscute, de şi apropiate de vechea graniţă.

Prea curând urmă îngrijorarea.

Cel dintâi Zeppelin sburase deasupra capitalei, cu sbârnâituri ameninţătoare. Se răspândi apoi vestea că aeroplanele au făcut primele victime omeneşti; groaza cuprinse pe toată lumea.

Urmară bubuiturile de tun auzite în liniştea sării. Judecata nu mai putea stăpâni pe nimeni.

Aşa era doar şi socoteala duşmană.

Pe străzile capitalei treceau şiruri lungi de care cu coviltir, încărcate cu femei şi copii, refugiaţi din satele ameninţate prin înaintarea vrăjmaşilor. Răs-

pândeau svonuri de tot soiul, crezute fără nici un control. Şi autorităţile măreau panica. Tăinuit se trimeteau trenuri în Moldova—Pământul Făgăduinţii — cu tot ce trebuia evacuat.

Veştile cele mai fantastice asupra cruzimii bulgarilor, asupra purtării nemţilor erau socotite drept posibile. Intărite prin ştirile ziarelor de pe frontul de vest măreau mai ales îngrijorarea părinţilor. Impuşcarea femeilor, deportarea tinerilor, masacre, jafuri, incendii, tot cortegiul nebuniei deslănţuite, găsiau crezare, lăturind convoiurile zilnice de pribegi, fugind unde-i îndrepta Dumnezeu.

In casa noastră începu tragedia.

Se svonise, după isprava dela Tg.-Jiu, când nemţii au fost ţinuţi locului şi de copii, că asprimea duşmanilor se va îndrepta mai ales asupra cercetaşilor.

Mama nu mai era de recunoscut. Slăbită de grijă, de câte ori mă vedea nu-şi putea ţinea plânsul.

Sub copleşirea bubuiturilor de tunuri din ce în ce mai desluşite şi mai ameninţătoare, hotărîrea fu luată.

Voi pleca şi eu în Moldova, insula de salvare. Cum? Cu cine? Nimeni nu avea ideie. Atât ştiau: să fug din faţa duşmanilor, descrişi ca nişte căpcăuni.

Astfel am apucat şi eu drumul pribegiei, singur singurel.

Nu pot descrie scena despărţirii fără să-mi curgă şi azi lacrimile. Chiar tata, care nu ţin minte să mă fi alintat vre-odată, mi-a cuprins capul între palme şi m'a sărutat lung şi apăsat pe frunte; buzele îi tremurau, iar din colţul ochilor au picurat două lacrimi fierbinţi. Şi-a întors repede capul ca să nu le văd.

Sărmanul! Presimţea oare că nu ne vom mai întâlni?

De mama ce să spun? N'aş fi crezut-o capabilă de atâta îndârjită dragoste. Mă înlănţuise cu braţe de oţel, mă înăduşa cu săruturile, pe ochi, pe frunte, pe obraji, ţinându-mă strâns la piept.

Se zice că în ultima clipă, cei gata să se înece retrăesc viaţa toată. Cât nu mă puteam mişca de strânsura mamei, se desfăşura în minte până'n cele mai mici amănunţimi, întreaga copilărie trăită în casa părintească.

La gară nu m'a petrecut nimeni. Am plecat cu un prieten al tatei, înalt funcţionar la căile ferate. Numai aşa am căpătat locuri la Chitila, unde se formase unul din ultimele trenuri de evacuare.

In gara de Nord s'a dat un adevărat asalt.

Maşina şueră prelung, pufăie din greu până ce în sfârşit pune'n mişcare vagoanele prea încărcate. Trenul avea înfăţişarea unui strugure omenesc, oamenii aflându-se pe acoperiş, pe scări, pe tender,

Calvarul începu.

Starea mea sufletească nu o puteam încă desluşi. Făceam parte dintr'o lume nouă, a cărei grijă era să se vadă cât mai repede în siguranţă.

Oamenii fugeau ca şi bietele gazele, din savanele Africei încinse de foc. Cârduri cu cârduri se întâlnesc în goană nebună. Duşmanii din timp de linişte, carnivore alăturea de erbivore, au o ţintă comună: să scape de dogoreala ce-i ajunge din urmă. Nu este vreme de perdut. Nu văd nici prăpastia din cale, nici râul lat ce le taie drumul. Se feresc de foc, dar pier înecate ori strivite. Cele care scapă, datoresc viaţa călcând peste cadavrele tovarăşelor lor.

Alte măşti, aceiaşi piesă. Dincoace fugeau oamenii în neştire. Mulţi au murit în drum.

Imprejurările în care eram târât, ştergeau aproape cu totul pentru moment amintirea scurtei vieţi trăite. Am fost dus de mână; acum trebuia să dau singur din coate. Dacă aş fi rămas tot cel crescut în seră, m'aş fi

simţit perdut. Cercetăşia m'a salvat. Trebuia să bag în samă la tot ce m'ar ajuta să ies din încurcătură ; trebuia să fiu mereu în veghe, judecata să-mi călăuzească acţiunea.

Mediul era însă deprimant ; mizeria omenească concentrată în cuprinsul unui vagon sdruncina orice chibzuială.

Până şi natura uitase de creaturile ei.

Scenele din Iadul lui Dante n'ar putea fi închipuite într'un cadru mai nimerit ca acela în care se târa trenul încărcat de oameni.

Către nord, părea sfârşitul lumii. Nori ca şi catranul de negri se învolburau fantastic, rostogoliţi de bătaia vântului. Sinistre pâlpâituri de flăcări îi luminau o clipă, mărindu-le bizarele schimbări de forme. Jocul vâlvătaielor, acum slăbite, acum înălţate până la cer, îţi dădea impresia unor limbi de foc scăpate din închisoarea pământului. Mirosul înţepător ce ajungea până'n vagon trăda origina flăcărilor. Ardeau rezervoarele de petrol. Aşa hotărîse tactica militară, aceiaşi ca şi pe vremea lui Ştefan, când se

dădea foc holdelor din faţa duşmanului, se otrăveau fântânele, se inundau şesurile. Omul cheamă în ajutor şi deslănţuirea puterilor naturii, numai să biruiască.

Mai dureroasă era priveliştea către sud.

Câmpia dispăruse, căci cerul plumburiu se lăsase la faţa pământului. In ceaţa de burniţală deasă ce transforma ziua în amurg trist de iarnă, convoiul pribegilor pe şosea, lung, neîntrerupt, nesfârşit, se târa ca un enorm vierme. Se distingeau numai siluetele, umbre mai întunecate decât ceaţa. Care, căruţe, chesoane, bărbaţi, femei, vite, câni, câteva oiţe, umpleau drumul pribegiei. Copiii călcau mărunt ţinându-se de poala mamei; mereu priviau îndărăt; se aşteptau să apară din amurg balaurul cu limbi de foc ce avea să-i înghită.

Dela o vreme s'a oprit şi maşina; nu mai putea trage încărcătura, peste măsură de grea. Ca dintr'un furnicar răscolit, pusderia omenească roia în jurul vagoanelor.

— Ce ne facem?, se auzea din toate părţile.

Copiii ţipau, femeile se boceau, bărbaţii îşi frângeau mânele.

A doua zi mi-a fost dat să trec prin botezul focului. Şi acum mă cutremur, când mă gândesc la cea dintâi scenă din măcelul trăit.

In jurul gării unde aşteptam minunea să ne ajungă vre-un tren de evacuare, stăteau îngrămădiţi sute de civili şi soldaţi, aceştia scoborîţi dinspre munţi.

O sbârnâitură străbate văzduhul. La început mai îndepărtată, se auzea tot mai înteţit, mai strident.

— Aeroplanele nemţeşti!

A fost îndeajuns un strigăt, pentru ca panica să cuprindă mulţimea. Fiecare apuca unde nimerea peste câmpul deschis. O vâjâitură ca de meteor fu însoţită de o detunătură. Pasărea de pradă urmărea din văzduh mulţimea inofensivă. Altă vâjâitură, alta şi alta. Din ceriu plouă cu şrapnele. Sbârnâiturile slăbiră, se depărtară.

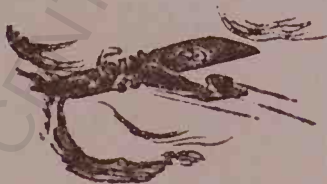
Incremenisem sub un salcâm desfrunzit. Totul a durat câteva clipe. Murmurul mulţimii de adineaori, se schimbă în ţipete asurzitoare. Ţinta fu ajunsă. Obuzele căzură 'n plin.

Dumnezeule! Se poate atâta sălbătăcie omenească? Cei cari am scăpat teferi alergam de colo, colo, unde auzeam gemetele.

O biată femeie se târâia ca o broască, lăsând în urmă dâre de sânge. Spija îi retezase amândouă picioarele. Mai încolo un soldat fugea înspăimântat, ţinându-şi cu mâna maţele ce ieşau din ruptura burţii. Unde căzuse obuzul în grămadă, nu mai puteai deosebi nimic din frământătura de ţărnă şi sânge; picioare, braţe, păreau ţăruşi înfipţi în pământ.

— Batu-i-ar mama lui Dumnezeu! aud pe o femeie de lângă mine, rămasă prostită în mijlocul câmpului, cu mâna la gură.

— Omul e mai slab ca un ou, îmi trecură prin minte vorbele auzite odată dela un hamal.

CAPITOLUL IX.

AM DESCOPERIT POPORUL MEU

— Doamne! Dcamne! zici fără să vreai, când durerea te roade. Negăsind spiijin în tine, fără voie gândul se îndreaptă sus, acolo unde se spune că fiecare om îşi are steaua lui.

Cu încredere am sărutat iconiţa dela piept. Pare-că auzeam glasul mamei:

„Maica Domnului te va păzi".

Drumul până la Focşani l-am făcut împreună cu trupa. Intre frânturile de oştiri care se scurgeau sleite către Moldova, am întâlnit un ofiţer, prieten al familiei noastre.

Ajunsesem sub ocrotirea cuiva. Ce se va întâmpla celor mulţi, voi suferi şi eu cu ei. In izolare, desnădejdea te omoară. Alăturea de alţii, prinzi curaj.

Trupele îndreptate către Siret, fură adunate pentru apărarea porţii unde se concentrau atacurile duşmane în graba de a termina cu România înainte de iarnă.

Inarmaţi cu tunuri şi mitraliere, nemţii n'au ţinut samă de puterea sufletului omenesc. După hărţuelile de până acum, socotiră biruinţa uşoară, deci apropiată. La Siret însă s'au oprit în loc. Insufleţirea a ridicat zid mai puternic decât betonul şi gardurile de sârmă ghimpată.

S'a trezit în soldaţii noştri îndărătnicia atavică de a apăra „ţărişoara", cum glăsuia, modest dar plin de mândrie, biruitorul dela Rahova. Nici foamea, nici ploaia de gloanţe, nici chiar mânia cerului n'au distrus îndârjita resistenţă ancestrală, lupta până la moarte, pentru pământul în care odihnesc părinţii.

In zona tranşeelor, am căpătat o însărcinare de încredere. Ajunsesem telefonistul batalionului comandat de ocrotitorul meu. Cabina telefonică era când o scorbură de salcie, când coliba pentru paza viilor.

Luam parte la apărarea ţării! Nu mai eram un copil. Viaţa zbuciumată a stins amintirea moliciunii de până acum. Pe lângă mândria că sunt folositor, traiul nou

ce-l duceam m'a făcut să cunosc însuşirile alese ale poporului nostru.

Greşita educaţie căpătată, m'a ţinut departe chiar de un sat. Prejudecăţile timpurilor feodale înrădăcinate şi în casa părintească, a mea ca şi a multora ca mine destinaţi să luăm parte la conducerea ţării, m'au izolat de restul lumii reale.

In linia frontului, mi-a fost dat însă să cunosc firea românului şi însuşirile ascunse sub cojocul miţos.

Trăiam aice scrisul cu sânge al unui nou capitol din istoria neamului, pe care o învăţasem deformată în umbra evenimentelor universale. Acum îmi dădeam sama şi de durerea adâncului oftat al cronicarului moldovan, acel „Vai! Vai! Vai de tine ţară a Moldovei!", ca şi de întârzierea neamului întreg la participarea binefacerilor culturii. Valurile sbuciumate care îl isbeau din toate părţile, în toate vremurile, un-i dădură răgaz nici să răsufle.

Tranşeele dela Siret nu erau decât continuarea luptelor unui popor, sortit să înfrunte năvala tuturor liftelor. Vârtejul puhoaielor omeneşti, aice la poalele Carpaţilor năşteau iuruşuri devastatoare, de nu lăsau linişte pentru temeinică aşezare.

Creşterea greşită, familiară şi şcolară, mă deprinsese cu desconsiderarea sumănarului, cu opincile tăiate dintr'o piele de porc. Aici încolţi în sufletul

Des. C. Motaş

meu dragostea cea mai sinceră faţă de cei care mai târziu au presărat cuprinsul ţării cu leşurile lor.

Imi venea uneori să cad în genunchi înaintea soldaţilor adunaţi din fundul văilor tăinuite prin chemarea clopotelor ; să le cer iertare, în numele celor ca mine, ţinuţi departe de cunoaşterea sufletului lor adânc, cu podoabe alese aflate abea în împrejurări nebănuite. In noroiul tranşeelor, în mizeria căsuţelor fără ferestre, mi-am aplecat fruntea cu smerenie în faţa virtuţilor, căutate în viaţa lui Franclin, dar atât de apropiate de mine, fără ca să mi le arăte cineva sau să fi avut prilej să le cunosc.

Răbdarea era în sânge, nu adusă de nevoi ; curajul înăscut. Ciobanul dela sterpe, se mulţumeşte, sus, în zloata vârfurilor de munţi, săptămâni întregi cu

mămăliga rece din traistă şi cu câteva cepe drept hrană zilnică. In tranşee a rămas neschimbat, spre uimirea şi respectul ofiţerilor străini. Nici un murmur, nici o vorbă de răsvrătire nu se auzea.

Frigul ori foamea, ploaia ori neodihna, nu înăduşau omenia proprie firii neamului, nici veselia naturală a celui crescut în plină natură.

Cum înceta şuerul obuzelor, izbucneau cântecele, glumele; prin ele se alungau necazurile. Fatalismul învingea frica de moarte. „Ce-ţi este scris în frunte ţi-e pus", călăuza pe cei ce se propuneau de bunăvoie ca ştafetă.

Până şi firea artistică, isbucnea din vreme'n vreme, ca şi la izolaţii stâncei, din lunile cât se gândesc cu drag la ziua când în „Valea Dorului" vor întâlni iarăşi pe cei dragi.

Făclia sufletului nu se stânge nici în domnia morţii.

CAPITOLUL X.

UN OCHIU SENIN

Vremea rea se înteţise. Gerul s'a lăsat mai înainte decât în alţi ani; pare că cerul hotărîse un armistiţiu între fiarele care se sfâşiau.

Printre cei dintâi evacuaţi au fost şi cercetaşii adunaţi din drum.

Am plecat spre Tecuci, unde mi-a fost dat să trăiesc primul popas mai omenesc, datorită unui comitet de doamne, care ne-au luat în îngrijire.

Fu un ochiu senin, cu soare cald, dătător de speranţe. Am rămas mai puternic influenţaţi de duioşia femeiască, pentru că ne-a adus aminte de ultimele sărutări de mamă. Sunt legături gingaşe dar atât de strânse dela natură în cât nici anii, nici durerile nu le slăbesc.

Scuturat de groaza celor câteva luni de mizerie concentrată, nu mă mai simţam acelaş. Băeţandrul fără griji, fără experienţă, moleşit de o creştere greşită, a rămas ca o umbră în pragul casei părinteşti.

Eram altul; aspra viaţă trăită m'a călit sufleteşte. Cunoscusem realitatea vieţii, ascunsă până acum pentru mine.

Gândindu-mă în urmă, până la plecarea din Bucureşti, mă asămănam cu un puf de păpădie, purtat pe undele limpezi ale aerului.

Drumul făcut, contactul cu oamenii care-şi împletiau zilnic surâsul firii sănătoase cu lacrimile nelipsite din viaţă, mi-a topit egoismul cu care fusesem deprins. Solidaritatea, cea mai specifică însuşire omenească, a încolţit şi în mine. Gloanțele trimese de cei care propovăduiau umanitarismul ideal, au deşteptat în sufletul meu conştiinţa nevoii unei comunităţi etnice.

Mi s'a înfăţişat limpede înaintea mea, ceeace părinţii, şcoala, societatea în care mă mişcasem, mi-au ţinut ascuns.

S'a lăsat pentru totdauna cortina asupra jocului de scenă artificial, pentru care eram pregătit. Aflasem prin mine adâncul insondabil din sufletul poporului căruia aparţineam. Mă cuprinse răsvrătirea împotriva înţelegerii ta-

cite, convenţionale, a tuturor factorilor care înconjoară pe copil, pentru a-l ţărcui de semenii printre care are să trăiască, pentru binele cărora se cuvine să muncească.

Mintea copilului vioaie, dornică de impresiuni, era hrănită numai cu laudele virtuţilor străine ; i se aduceau înainte mereu figurile impunătoare, alese, ale omenirii întregi. Il înstrăinau sufleteşte, reducându-l la un sclav al adulaţiei altora. De cum am putut citi, Bibliothèque rose m'a înconjurat cu copiii altor neamuri, cu eroii altor naţiuni. In casa părintească, nu vedeam decât litografii sau cărţi cu frumuseţile naturii din alte părţi ale lumii, cu monumente istorice din alte ţinuturi.

Am păşit în şcoală. Păreţii sălilor de clasă, a coridoarelor de recreaţie erau împodobiţi cu evocările energiilor străine. Ni se făcea apoteoza tuturor neamurilor, a tuturor ţărilor, cu accente uneori de admiraţie comunicativă. In loc să înteţească energia reală, educaţia de până acum m'a moleşit.

Imprejurările mi-au smuls îmbrăcămintea mândră cu care alţii au căutat să mă împodobească. Am fost lecuit de boala oftaturilor după perfecţiunile omeneşti de aiurea. Şcoala vieţii m'a readus la realitate. Mă simţam renăscut : o viaţă nouă pătrunse în suflet. Traiul scurt al adevăratei vieţi a măturat din jurul meu tot

ceeace începuse să mă deformeze. Curtea îngustă a casei s'a lărgit.

Am descoperit marea familie a neamului.
Patria şi neamul îmi apărură ceva concret.

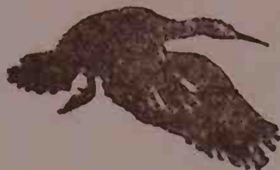
Câtă deosebire de lumina palidă în care ni se presintă de obiceiu, la serbările oficiale, sufletul şi fiinţa neamului nostru.

Acum abea îmi răsărea limpede înaintea mea veşnicia ideii de patrie; înţelegeam şi îndemnul lăuntric al celor care mi se înfăţişau drept eroi ai omenirii. De fapt activitatea lor era închinată înainte de toate ţării lor.

In acest chip şi suferinţele îşi au rostul lor. Prin ele ajungi la bucuria adevărată, înviorătoare. Scopul vieţii se lămureşte mai limpede.

M'am simţit ca după o boală grea, când sângele trezeşte puteri noi.

Viaţa avea un alt rost, decât acel al mulţumirii individuale.

CAPITOLUL XI.

SĂ NU DEA DUMNEZEU OMULUI, CAT POATE RĂBDA

In Tecuci, m'am întremat îndeajuns ca să mă încumet a ajunge la Iaşi, socotit drept oază de siguranţă. Călătoria a fost însă din cale afară de anevoioasă. Viscolul astupa drumurile; gerul schimba în ţurţuri aburii maşinii. Trenul înainta încet, cu popasuri lungi. Frigul şi foamea stârneau desnădejdea. Tranşeele îmi apăreau ca zile de primăvară faţă de aspra vreme de acum, ce mărea nenorocirea.

Iaşul primitor geme de lume. Pentru noi, ajunşi târziu, nu s'a mai găsit loc de găzduire. Furăm îndrumaţi deocamdată spre subsolul facultăţii de medicină, clădire neterminată. Drept pat, am avut un maldăr de paie pe pământul răscolit de lucrători. Crivăţul şuera sinistru, străbătând printre crăpăturile păreţilor de scânduri.

Totuş doborît de oboseală, moleşit de ceaiul fer-

binte ce mi s'a dat, am adormit buştean pe pieptul tovarăşului chinuit de friguri.

A doua zi abea m'am putut trezi, la sosirea comisiunei de triaj, strânsă în jurul nostru; represintam tabloul unei crâncene tragedii omeneşti.

M'au găsit dormind pe un cadavru. Tovarăşul meu îşi dăduse sufletul peste noapte, fără să-i fi simţit svâcniturile morţii. Groaza deşteptării a fost de nedescris, mai ales când mi-am dat samă ce s'a petrecut şi mi-am îndreptat ochii spre cel adormit de veci. Foiau păduchii pe el ca dintr'un muşuroi răscolit. Părăseau trupul înţepenit, pentru alt oploş, cald. Duşmanii mărunţi erau acum mai temuţi decât obuzele; victimele lor nu se mai puteau număra. Peste noapte au trecut şi la mine. Le simţiam mişcările iar ghiarele îmi scormoneau pielea, pare că ţineau să pătrundă mai repede în trup.

De atâta mi-am dat samă. Am scos un ţipăt disperat şi lumea se sfârşi pentru mine.

Venit în fire, după câtă vreme nu ştiu, m'am găsit într'un pat curat; la căpătâi veghea o femeie. Mă mângâia pe frunte. O asemănasem îngerului ce se

cobora adesea în patul copilăriei, când Frăsina se ridica tiptil de lângă mine, după ce mă adormise cu o poveste.

— S'a isprăvit, îmi şopti glasul de înger. Ai scăpat. Fie că i-a fost milă, auzindu-te cum chemi într'una pe mama, fie că tinereţa vânjoasă a biruit, moartea te-a cruţat; a apucat spre alte paturi. Fii liniştit. Ai trecut încercarea grea.

Incetul cu încetul mi-am dat seama unde mă aflam şi ce se întâmplase cu mine.

In jurul meu, pat lângă pat; o mulţime de bolnavi se svârcoleau în ferbinţala tifosului exantematic. Cu cât mă trezeam la realitate, cu atâta aflam prin alţii chinurile în care m'am sbătut şi eu.

Nimic însă nu mă mai impresiona. Mă cuprinsese tiranica stăpânire a egoismului omenesc. Sleit de boală, ajunsesem în starea de beatitudine a convalescenţii.

— Iţi cunosc viaţa, mi-a spus supraveghetoarea. Am aflat de toţi ai casei: sora, mama, Frăsina, Oncle Jean.

Acum auzeam şi eu pomenindu-se numele altor fiinţi scumpe, rostite în aiureala ferbinţelii. Nu-mi mai făcu însă nici o impresiune, când într'o sară, doi sanitari au luat pe vecinul de pat, înţepenit ca un trunchiu de brad doborît de secure. M'a sgu-

duit o clipă scena de nebunie, întâmplată în odaia în care mă aflam. Un bolnav, dupăce se svârcolise toată ziua, cum se întunecă, îşi luă cearşaful în cap şi ca o stafie se îndreptă spre fereastră. O deschise şi se făcu nevăzut. La ţipetele câtorva, era prea târziu. Bolnavul îşi sdrobise capul.

Dându-mi sama prin câte am trecut, un dor nebun de viaţă luase locul depresiunei de după boală. Tinereţa învinse. Repede m'am refăcut.

— Nu pot să mulţumesc altfel, că am scăpat cu viaţă, spun la despărţire medicului-şef, decât punându-mă în slujba Dv. Ori ce-mi veţi cere, voi săvârşi cu dragă inimă.

Şi astfel am ajuns curierul de legătură între serviciul central spitalicesc şi celelalte spitale, resleţite în oraşul, care nu mai cunoştea liniştea obişnuită.

Dela gară la spitalul Pascanu, dela Socola la spitalul găzduit, aproape de Copou, în clădirea Seminarului catolic, toată ziua eram pe drumuri.

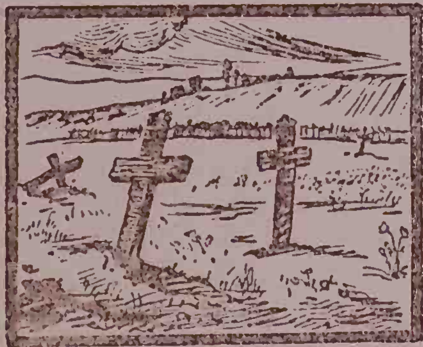
Deşi moartea dădea iuruş nebun pretutindeni, furişindu-se nevăzută în toate casele, patimile nu se liniştise; se ţesau intrigi, orgiile continuau, ca şi când nimic nu s'ar fi întâmplat. In faţa primejdiei care ameninţa fără să ştii de unde va răsări, oamenii erau ca împietriţi la durere.

Şi doar erau scene neînchipuite; una din ele a fost

trăită în faţa Spitalului de copii. Cum se cară butucii, aşa se duceau trupurile înţepenite, spre a fi puse în groapa comună. Invelite numai întı'o pânză, crivăţul le desgolea din uşa spitalului până la poartă. Asvârlite'n cutia căruţei, trupurile îngheţate bocnă se frângeau ca nişte vreascuri uscate. Se aruncau claie peste grămadă cadavre ciuntite şi picioare ori mâni rupte.

Nu se mai găseau scânduri pentru sicrie; îngheţau stropii de vin turnaţi peste groapa cu greu săpată'n pământul, tare ca ferul. Trupurile devenite nişte pietre netrebnice, erau îngropate la un loc, cu frânturele de membre.

Nici o lacrimă n'avea cine să verse. Nici măcar un bocet străin nu se auzea. Oamenii reprezentau nişte numere şterse dintr'o matricolă. Pe mormântul comun rar se înfigea o cruce de lemn, care avea să ţină scurtă vreme amintirea celor jertfiţi pentru ţară, eroii necunoscuţi de pe urma cărora a răsărit o viaţă nouă.

Dispăruse orice urmă de compătimire ori înduioşare. Am

revenit la obiceiurile poporului wedda, primitivii din Ceilan, care aruncă pe mort în prăpastie sau îl lasă pradă hienelor şi şacalilor.

Cu topirea zăpezilor, sosi şi speranţa de înviorare, anunţată de cei dintâi clopoţei ieşiţi prin frunzarul mort, de sub spuma omătului. Suflul primăverii a aşternut covor verde peste spinarea Aroneanului.

Clopotele vechilor biserici din bătrânul Iaşi, căruia îi fu dat să soarbă şi din păharul acestei amărăciuni, răspândeau, în serile cu denii, mângăierea zilelor de izbăvire.

— Toate au un sfârşit, glăsuiau ele. Au trecut asupra ţării zile de încercări şi mai cumplite. S'au uitat. Aşa e viaţa. Răbdarea aduce iar seninul. Ciumă şi foc, foamete ori năvala hoardelor tătăreşti, au aruncat adese ori jale adâncă. Durerea purifică. Imnul vieţii se înalţă şi din suferinţă.

Bătrânul oraş, ca şi Aziz-Idra de pe Insula fericiţilor, cu surâsul blajin şi iertător, prinde a povesti din cele suferite în trecut. Chinurile nu-l mai sperie, căci speranţa în bine nu l-a părăsit niciodată.

Neînsufleţitul are influenţă şi asupra celor însufleţite. Natura spală spuma omătului de pe coastele dealurilor, ca şi din sufletele omeneşti.

Slavă ţie, ţară atât de încercată! Cei rămaşi îşi vor închina toată vlaga omului creator şi înfăptuitor de minuni, ştergând iute prin munca lor urma suferinţelor trăite.

CAPITOLUL XII.

SFÂNTA MUNCĂ

Primăvara, Iaşul e de nerecunoscut. Dealurile din jur îl întineresc; florile de zarzar ori de liliac, frunzişul proaspăt al arborilor, îl îmbracă în haină primenită. Măcar darurile naturii mai sunt menţinute; nu i le-a putut lua nimeni.

Desişul frunzarului formează cadru potrivit caselor bătrâneşti, în care a domnit odată belşugul, ori bisericilor vestite, sfinte urme din vremurile de glorie. Bătrânul oraş capătă o seninătate, molipsitoare şi învioratoare.

Speranţa învierii pătrunde şi în suflete. Suferinţele de peste iarnă sunt repede uitate, soarele cicatrizând rănile naturii ca şi ale omului.

Din toate părţile ţărişoarii veneau veşti bune despre pregătirea zilelor de biruinţă, aşteptate cu deplină încredere. Nu se mai zăriau soldaţi sdrenţuroşi. Cântecele celor echipaţi din nou, în marşurile prin oraş,

făceau să-ţi bată inima. Lacrămi de nădejde umezeau ochii tuturora, la vederea siguranţii cu care păşeau mândrele batalioane de vânători mărunţi sprinteni şi siguri de ei.

Niciodată n'au putut să sune clopotele de Paşti, în Iaşul încercat, mai pătrunzătoare decât în primăvara aceasta. Nu anunţau numai învierea Mântuitorului, ori a naturii desmorţite din ger; vesteau speranţa în izbăvirea neamului întreg.

Odată cu primele rândunele se anunţară şi prevestitorii unirii de mai târziu. N'a fost zi mai sguduitoare decât aceia în care voluntarii veniţi din toate părţile românimei au depus jurământul în faţa Regelui, ce avea să fie încoronat la Alba-Iulia. Proectat pe cerul de safir, limpede şi luminos, în zarea largă de pe dealul Aroneanu stindardul tricolor căpăta mai adâncă vrajă de simbol.

O schimbare s'a înfăptuit şi cu noi cercetaşii. Representam doar armata de mâne, din vremea când câmpurile vor fi curăţite de sârma ghimpată. Constituiam rezerva regenerării, a întăririi vieţii ce avea să urmeze.

Goarna de chemare la muncă a sunat într'o bună dimineaţă şi pentru noi.

Adusesem e dreptul şi noi multe jertfe. Tinereţea însă mai repede uită durerea.

Cercetaşilor nu le şedea bine fără muncă, pentru folosul obştesc. Trebuia să fim şi noi productivi.

La munca ogoarelor! sună glasul comandanţilor.

Pământul restrâns al Moldovei cere braţe, ca să nu rămâie petec nefolosit; cere o încordare de care atârna în largă măsură şi biruinţa finală.

„Cercetaşul e muncitor şi econom; el respectă munca şi avutul altuia", nu se cuvenea să rămâie vorbe de paradă, fanfaronadă de bicisnici mândri.

La muncă! porunceşte gândul de salvare al ţării.

La muncă! aşa cerea soarele şi câmpul; aşa cânta ciocârlia.

Niciodată „prin noi înşine" n'a putut avea o putere morală mai precumpănitoare ca acum.

Urcuşul pe dealul Paiului de lângă Vaslui, a fost ca asaltul unei cetăţi necunoscute.

Sorbisem o clipă ademenirile naturii, în sburdălnicia din pădurea Hobanei. I-am cunoscut aspra mânie, prin gerul şi viforul de astă iarnă. Nici nu bănuiam însă

câte mijloace nepreţuite posedă, pentru a ademeni către fericirea deplină, legată de tainele ei.

Am luat în stăpânire căsuţa cu lut pe jos, cu acoperiş de stuf şi prispă'n jur. Sub un vişin nins de flori, printre care se jucau ca nişte fluturi aurii razele soarelui, era aşezată masa pentru mâncare şi citit. Alăturea, în scobitura malului de lut, ne pregăteam hrana la vatra străbună. N'aveam nevoie de deşteptător. Păsărelele, cântând imn de slavă soarelui, ne chemau la truda zilnică.

Ce ştiam mai înainte de sapă? Nu ţin minte să o fi văzut măcar odată. M'a mirat, ca neînţeles, un imn ridicat ei de către un scriitor italian, citit din întâmplare într'o carte: „Impreună cu sceptrul Regelui şi cu cârja preotului, cu spada ostaşului şi cu condeiul poetului, ea e vrednică să fie slăvită'n genunchi".

Acum i-am cunoscut sfinţenia ca şi minunile ce le poate îndeplini. Cu ea, numai cu ajutorul ei, în pământul din faţa casei răsărea nădejdea regenerării noastre. Când cele dintâi vârfuri de fasolă încolţită tremurau gingaşe la sărutul soarelui, iar frunzuliţele plăpânde de popuşoi strânse sul, se clătinau voioase la adierea vântului, am simţit în mine svâcnitura

omului în stare să creieze lucruri măreţe. Braţele noastre şi sapa, strălucitoare ca argintul în bătaia soarelui, au supus pământul, făcându-l sclav voinţii.

Răzimat de coada sapei, cu mânecile suflicate şi pieptul gol, priveam spre largul văii pe unde Ştefan a oprit puhoiul turcesc. In jurul meu natura era numai flori. De sus ningea cu petale de vişin ; în jurul gardului străluceau ca bani de aur, florile de păpădie, ori răspândeau mireasmă dulce, cele de Mierea-Ursului.

Noi, copiii oraşelor, prin muncă, plăcută îndeletnicire, schimbasem paragina într'o grădină din care vom da hrană şi altora. Incolţise şi în noi mândria că puteam fi folositori, dar mai ales eram fericiţi că ştiam în sfârşit ce însamnă „sfânta muncă", de pe urma căreia s'a schimbat faţa pământului.

Slăvită muncă purificatoare! Abea acum mi-a fost dat să-i prind rostul ei în omenire ; ea a înălţat spre cer făptura omenească, transformând-o în putere creatoare.

Sub influenţa ei, mă schimbasem cu totul. Până şi cartea căpătă o altă înţelegere, cea adevărată. Nu mai cuprindea sarbede pagini chinuitoare, ci răspândea glas de întremare.

Natura şi munca, au mai înfăptuit o minune, de care mă cutremur şi azi când mi-o amintesc.

Un apus splendid de soare, poleia vârful dealurilor cu lumină trandafirie. Din huceagurile viilor părăsite din jur, privighitorile începură cântecul lor de dragoste.

M'am pomenit fără să prind de veste îngenunchiat pe iarba proaspătă şi cu iconița, dată de mama, dusă la buze. Ceilalţi tovarăşi m'au imitat, ca şi când o mână nevăzută ne apleca pe toţi spre rugă. Ne atrăgea pământul, ne apăsa cerul.

Când ne-am ridicat, ne am privit unii pe alții, cu ochi umeziţi. Căutam cauza. Fără voie rădicarăm privirea în sus, de unde luceafărul abea sclipind, pare că ne glăsuia:

— Ați nimerit!

Niciodată n'am dormit mai liniştit, ca în noaptea aceia. M'am simţit om! Trecusem bacalaureatul vieții.

Celor mai mari, ne-a venit poruncă să ne scoborîm la colonia din Sculeni, pe malul Prutului. Apropierea examenului cerea să fim grămadă, spre o mai intensă pregătire.

Sus pe dealul Paiului, făcusem ucenicia. Descoperisem puterea muncii. La Sculeni ne-am deprins cu sistematizarea ei. Acolo sus, eram în starea omului primitiv, bun observator şi descoperitor la tot pasul. Dincoace, la Sculeni, viaţa era ordonată, condusă de comandanţi încercaţi. Trecusem la şcoala vieţii cu disciplina minţii, spre a ajunge mai repede la scop. Inaintasem la specializarea din societatea omenească. Cum reflectează o picătură de apă lumea'ntreagă, aşa era colonia noastră de cercetaşi ; o unitate din complecsul social.

Era nevoe de lemne pentru bucătărie? Comanda se executa. Cu toporul pe umăr ne înfundam voioşi în pădure, spre împlinirea datoriei.

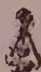

Trebuia să se pregătească cina? Să fi văzut pe „copiii mamei", deprinşi cu totul deagata, cum îşi frământau mintea ca să curăţe cu econo-

mie cartofii. Colonia era în sama noastră; noi eram stăpânii, noi slugile. Aflasem adâncul proverbului: „cum îţi vei aşterne, aşa vei dormi".

Braţele, faţa şi picioarele ajunseră bronzate, mânele cu bătături, iar talpa crăpată la călcâie. Eram însă voioşi, sănătoşi şi încrezători în puterea noastră.

Ne minunam noi între noi, cei care ştiam cum trăisem acasă, închişi „să nu ne bată vântul, nici soarele să ne atingă". Câtă lenevire şi artificialitate nu se ascundea sub aparenţa spoelii dată de carte şi creşterea în seră! Eram, dragă doamne, sorociţi să reprezintăm exponentul vieţii, conducătorii eventuali, ai ţării. Am fi ajuns poate, ca şi alţii înaintea noastră, fără să ştim nici ce e truda, nici asprimea traiului în nevoi. Acum am devenit oameni desăvârşiţi; înţelepciunea cărţilor o întăriam prin muncă, o împlineam prin bătăturile dela mână. Aflasem ce este contactul cu pământul, care ne ţine pe toţi.

Aveam şi alte avantaje la şcoala vieţii din Sculeni. Din vreme'n vreme veneau din Iaşi vizitatori ca să vadă înfăptuirea, la nevoie, a şcoalei adevărate.

Unul din ei ne-a ținut o conferință despre Beethoven, care m'a influințat din cale afară.

Surd, chinuit de boli și mizerie, ajuns aproape la desnădejde, a găsit întărire și scăpare numai în muncă și în contactul cu natura a tot lecuitoare. Ea l-a susținut în „bucuria prin suferință". Aceste cuvinte m'au impresionat. „Bucuria prin suferință"! Le-am reținut ca un leitmotiv al vieții.

Altă dată, întâmplarea a făcut să mă rătăcesc pe lângă un oaspete curios, care se depărtase într'un câmp de ciulini, de pe malul înalt al Prutului. Surâdea netezind cu gingășie florile ca tăiate'n rubin, a plantei numai spini, pe care noi o blăstamam adesa, când din nebăgare'n samă o atingeam și ne lăsa pe pulpă dâre sângeroase.

— Ascultă, tinere, îmi vorbi dela o vreme. Floarea e ca și sufletul omului, iar suflete alese găsești chiar la cei pe care aparența te face să nu-i bagi în samă. Natura n'are privilegiați. O buruiană ocolită chiar de vite, este împodobită cu tot ce poate fi mai gingaș ca formă și culoare. Privește curcubăul florilor; cu câtă delicatețǎ frunzulițele spinoase, trandafirii, apără bobocii abea crăpați. Caută și înțelege surâsul de fericire al florilor desfășurate, asemenea aceluia

al mamei, transfigurată, când îşi pune copilul la sân. In tufele de ciulini, citeşti gama întreagă a sentimentelor omeneşti. Planta e mută, dar fericirea, grija, durerea şi chinul le exprimă cu atâta „temperament", încât ajunge să caţi spre ea mai cu atenţie, pentru a afla un tovarăş în bucurie ori nevoi, după clipă, să capeţi deci o mângâiere tainică. Natura e una în om ori plantă. Sunt feţe deosebite ale sufletului ei înviorător, dacă îţi dai osteneală să-l înțelegi.

Lecţia asupra frumuseţii nebănuite a unor flori de ciulin mi-a rămas întipărită. Mi-a servit în viitor, căci adesea florile au împrăştiat norii adunaţi peste capul meu. Surâsul și fericirea lor, mă făceau să zimbesc, uitând durerile.

Sus, pe dealul Paiului, trăiam între cer şi pământ; pământul era preocuparea de fiecare clipă, cerul contemplarea. Respiram aburii înviorători ieşiţi din viața brazdelor; prindeam susurul tăinuit, molipsitor de nădejde, al seminţelor încolţite.

Dincoace, valuri-valuri, ne veneau ştiri de pe front. Veştile de biruinţă şi îndârjită apărare ne stârneau entusiasmul. Inima noastră bătea în unison cu a poporului întreg. Ajungeau uneori şi veşti rele, dela noi și de pe aiurea. Triunghiul morţii apăru drept fantoma desnădejdii; purtarea ruşilor o laşitate de dispreţuit. Sufletele erau frământate. Trăiam ca o corabie

pe marea înfuriată, când urcată sus pe creasta valului, când ascunsă în adâncul prăpastiei de apă.

Se vorbea serios de evacuarea cercetaşilor. Ca şi la Bucureşti, trenuri încărcate cu bunurile statului plecau tăinuit, noaptea. Infrigurarea ne cuprinse pe toţi. O scrisoare de acasă, căpătată prin Crucea roşie, îmi răscoli dintr'odată, vulcanic, amintirile celor rămaşi departe. Tata bolnav, mama necăjită, suflete chinuite de grijă, mă doreau, mă aşteptau.

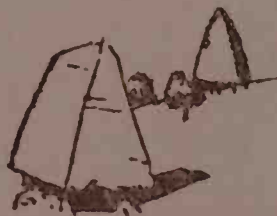
Slăbiciunea omenească birui.

Poate fi omul stăpân pe sine întotdeauna, ca să învingă ademenirile, de tot soiul, ieşite dintr'odată din necunoscutul tainic?

Fapt e că m'am trezit într'un tren de evacuare, ca păzitorul unui vagon încărcat cu lucruri de preţ.

Aice se sfârşeşte traiul meu în ţară.

Incepe lunga pribegie, de ani, în care mi-a fost dat însă, să aflu existenţa unui sentiment nou, de legătură nebiruită cu tovarăşii de sânge. Am trăit îndelung, dureroasa fază a înstrăinării, dar prin aceasta m'am apropiat sufleteşte mai intens de colectivitatea din care făceam parte.

CAPITOLUL XIII.

ÎNCEPUTUL PRIBEGIEI

Se vede că aşa a fost să fie. In faţa primejdiei presupusă ori exagerată, adesa judecata se dă biruită.

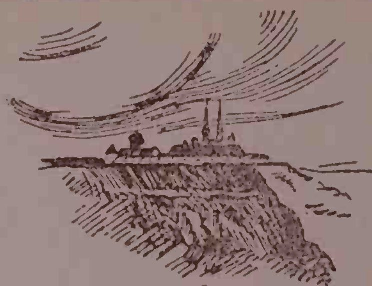
Pentru ce am fugit din Bucureşti? Nemţii n'au tăiat mâna nici unui cercetaş.

Pentruce am primit să mă urc în conveiul de vagoane îndreptat către închipuita siguranţă din Rusia? Speranţa de a ajunge la Bucureşti, îmi spuneam drept justificare. Ştiu eu dacă nu era de vină şi frica? Când trosneau pe front obuzele, fără nici un alt îndemn decât al instinctului de viaţă, toţi se pitulau la pământ ori unde se aflau.

Spaima doboară.

Intr'o zi mă întâlni pe străzile Iaşului, un prieten al tatei.

— Ascultă, Tică. Eşti destul de mare ca să înfrunţi necunoscutul. Eu plec la Moscova cu un transport

important. Am nevoie de un paznic credincios. Nu vreai să vii cu mine? Dela Moscova, cine știe, poate vei avea prilej mai lesnicios să străbați prin Suedia, către părinții care se topesc de dorul tău.

A fost îndeajuns să mi-i amintească, pentru ca să dispară orice șovăială.

Așa m'am pomenit în trenul, care nu m'a îndreptat însă decât târziu spre casă, după ani și ani.

Dincolo de Socola, turnurile subțiri ca niște minarete ale Cetățuiei rămasă'n urmă străluceau în bătaia soarelui de dimineață. Privindu-le, svâcniturile inimii aproape mă înădușau. In suflet pâlpâi deodată ideia de Patrie, de care mai înainte nu aveam decât o noțiune nedeslușită. Se concretiza acum prin ultimele turnuri de biserici, rămase întipărite în minte.

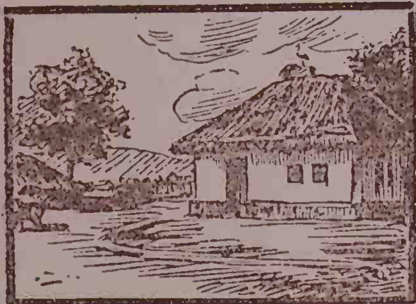
Huruiala trenului pe podul dela Ungheni mă trezi la realitate. Părăsiam contactul cu pământul în care am trăit o viață intensă, de și scurtă. Niciodată nu s'a lăsat un val mai des de negură în inima mea. Până acum în orice clipă de desnădejde, vorbele înțelese

ale celor din juru-mi, îmi deşteptau speranţe de ajutor. Eram între ai mei.

Acum pătrund în pădurea deasă a necunoscutului. Totul se va sprijini numai pe mine. Fi-voiu în stare să resist?

Peronul larg al gării din Ungheni gemea de soldăţime. Nu erau însă soldaţi români, cu mişcări vioaie şi priviri agere. Se târâiau de colo-colo făpturi molatice, cu căutătura stinsă, plesnind într'una între dinţi sâmburi de dovleac, a căror coji acopereau peronul. Pe toate feţele ceteai osteneala, nepăsarea ori plictiseala; nici o sclipire de entusiasm. Printre aceşti soldaţi, purtând arma ca o bâtă, domnea o nedesluşită amorţire, care ascundea poate cu totul alte gânduri.

In armata rusă încolţise sămânţa nedisciplinii. Magica influenţă de până acum a cuvântului „Ţar", nu mai avea nici o putere. Incepuse desagregarea blocului. Libertatea individuală făgăduită, distruse co-

hesiunea. Libertatea era însă înţeleasă ca o îngăduinţă pentru împlinirea oricărei dorinţi, restrânsă deocamdată la: mâncare şi vodcă.

Inaintam încet printre dealuri trăgănate şi iazuri cu papură. E curios! Satele îmi deşteptară plăcuta amintire a locurilor părăsite. Trăiam în aiureala frigurilor? Visam? Casele erau aceleaşi, cu acoperiş strălucitor de stuh şi prispă de lut. Nimic deosebit în orânduirea curţii, de ceeace lăsasem în urmă, dincolo de Prut.

Vorbele prinse prin gări măreau nedumerirea, întărind îndoiala dacă trăesc ori visez. Auzeam graiu moldovenesc, atât de uşor de recunoscut prin trăgăneala cuvintelor şi alunecarea silabelor.

Crescuţi în şcoală cu privirea şi sborul gândului tot către apus, Prutul era socotit ca marginea dinspre Asia. Basarabia pentru noi plutea în nebulositate. Realitatea a fost cu atât mai surprinzătoare, neaşteptându-mă ca trecând Prutul să dau peste oglindirea părţii de ţară abea părăsită.

Tragedia neamului din care făceam parte mi se învedera mai crâncenă, privind satele ca două picături de apă asemenea celor de acasă. Doar şapca, cămaşa colorată şi ciobotele deosebeau aparent locuitorii. Era numai adaptarea superficială. Sub hainele schimbate de împrejurări, se păstra nestinsă origina

comună. Graiul, credința erau aceleaşi, ca la poporul de sub poalele Carpaţilor.

Drumul până la Chişinău mi se păru în acest chip scurt, pândind mereu satele ivite'n cale, unele pe lângă iazuri şi ascultând cu bătăi de inimă cuvintele înţelese ale curioşilor adunaţi prin gări.

Chişinău îmi aduse aminte de Iaşi. Acelaş deal trăgănat pe coama căruia se profila silueta turnurilor de biserici.

Pe urmă mă învălui întunerecul. Osteneala, emoţiunile zilei m'au doborît.

Când am deschis ochii, în afara gării cu gard de plopi se întindea pustiul. Nici un sat nu se zărea cât puteam prinde cu privirea. Ici şi colo cât un arbore resleţ în ogoarele, fără sfârşit se profila pe cer.

Trenul a înţepenit în mijlocul acestui ocean al liniştei depline. Cât am stat? Cât vom sta? Nimeni nu putea da nici un răspuns. Se vorbea de încrucişarea cu un tren militar.

Aşteptarea neţărmurită, locul în care mă aflam, deşteptară amintirile, învăluite în tristeţa născută de liniştea ce mă înconjura. Trăiam, în gând, cu cei lăsaţi departe, deşi nu le puteam auzi glasul. Le urmăream numai gesturile. Păreau stafii ieşite din morminte; între noi stătea depărtarea ca veşnicia dintre lumea reală şi cea care nu mai învie.

In sfârşit pornirăm. Dela o vreme în zarea încețată prinse a se arăta grămada turnurilor de biserici din Kiew. Tot mai desluşite, atrăgeau prin varietatea profilului lor. Unul nu se asemăna cu altul, nici ca mărime, nici ca arhitectură.

Am trecut şi Niprul. De aici înainte aşteptările prin gări erau mai dese, mai nehotărîte. Domnea înfrigurarea unor evenimente nebănuite. Se vedea aceasta după mulţimea trenurilor întâlnite, unele cu care ne încrucişam, altele cărora li se dădea precădere, lăsându-le să plece înaintea noastră.

Noaptea târziu intrăm în sfârşit în gara Moscovei, cel puţin aşa am presupus deodată, după marile globuri electrice, rare e dreptul, ce o luminau.

In adevăr sosisem la Moscova, socotită de ai noştri tot aşa cum mă gândeam şi eu la siguranţa Iaşului, când am pornit din Bucureşti.

Căzusem însă în groapă de lup. Am pătruns în inima ciclonului omenesc, simţit numai ca vânt ceva mai

aspru la plecarea din Chişinău. Descompunerea autorităţii militare şi administrative începuse să-şi arăte rezultatul. Abea avu cine să ne îndrume spre părţile Cremlinului, unde se depozitase, spre siguranţă dragă Doamne, tot ce aveam de preţ în săraca noastră ţară. Cu mari greutăţi, puturăm să cărăm ultimul transport preţios, din rodul sudoarei celor câteva decenii de aşezare.

Apoi totul se prăbuşi în jurul nostru dintr'odată.

Bubuiturile de tunuri, ţăcănitul mitralierelor, ca în regiunea tranşeelor, anunţară focul deslănţuit pentru răsturnarea unei stări de lucruri, ce se credea aşezată ca pentru vecie. Era mai grozavă impresiunea decât pe front. Acolo lupta era justificată. Măcelul părea logic cu toată sălbătăcia lui. Dincoace înverşunarea cu care se luptau fraţii între ei, avea un aspect mai tragic.

Imi fu dat astfel să cunosc furia mulţimii care se îndemna prin strigăte neînţelese, la îndârjită şi sângeroasă nimicire fratricidă.

Presiunea prea îndelung încătuşată, face să sară'n ţăndări căldarea. Revoluţia care avea să reverse foc şi sânge peste întinsul teritoriu dela Nistru la Pacific, isbucni cu furie în inima ţării, acolo unde dormeau de veci atotputernicii ţari sub bolta impunătoarei biserici „Arhanghelului Mihail".

Haosul începuse.

CAPITOLUL XIV.

IN NECUNOSCUT

Gândul de a ajunge la părinţi, fu zădărnicit înainte de a fi fost încercat. Focul şi prăpădul se întețise în spre apus. Puhoiul omenesc dintr'acolo se revărsa cu furie prin soldaţii fugiţi de pe front.

Nu-mi rămânea alta decât să caut scăparea înspre răsărit.

Până unde? Cine ştie.

Iarăşi imaginea antilopelor, care fug din faţa ierbii aprinse, asemăna soarta oamenilor cu a celorlalte animale, când legile socotite stabile, nu mai au aplicare. Inaintea primejdiei, orice fiinţă, biped ori râmă, încearcă prin toate mijloacele să-şi salveze întâi viaţa.

Acum când vremea aceasta este departe şi am scăpat cu zile, cele suferite într'o pribegie condusă mai mult de întâmplare, îmi apar ca o complectare a şcoalei vieţii.

Mă asemănam cu rostogolul din Băragan, mânat

de vânt în direcţia în cotro bate, până ce se opreşte la adăpostul unui muşuroi, pentru a fi rostogolit mai departe după schimbarea vântului.

Nu aveam numai grija drumului ; trebuia să şi mănânc. Banii rămaşi i-am strâns ca iarba de leac ; nu ştiam ce va aduce ziua de mâne. Ca să mănânc, eram silit să muncesc orice şi ori unde. Acesta a fost marele câştig din vremea pribegiei. Plătiam lenea în care mă deprinsese ai mei până la războiu. Intenţia celor care ar fi continuat să mă facă să cresc în nesocotirea muncii a fost zădărnicită de împrejurări.

Dar nu era numai atât. Marele câştig a fost sbuciumul sufletesc, în care continuu am trăit. Aluatul dospeşte mai bine cu cât este mai frământat.

Nu alegeam munca, dar nici tovarăşii. Am venit astfel în contact cu tot ce mizeria omenească a putut să producă. Invăţam însă, să cunosc mai bine sufletul omenesc, adesa mai nobil sub sdrenţele vagabondului decât în strălucirea hainelor bogate.

Florile de ciulin mi-au folosit la ceva. Inţelegeam mai limpede şi noţiunea Calvarului adesea pomenit, iar Golgota căpătase o concretizare.

Şi astfel am fost lucrător într'o brutărie ţinută de nişte români, pribegiţi departe, spre Don ; în Gruscaia, am muncit la strânsul cartofilor alăturea de familia unui preot ardelean. Dormeam adesea în şirele

de paie, căci de frica necunoscutului uşile rămâneau închise pentru drumeţii cu sacul în spate. Mila dispăruse şi la cei cari băteau mătănii la icoane, dar mai ales la cei care împănau ţara răspândind destrămarea sufletească.

Mereu împins în imensitatea stepei, nu ştiam ziua, unde îmi voiu pune capul seara. Groaza se răspândea din gură'n gură, din sat în sat, din târg în târg înlesnind înaintarea distrugerii puţin deosebită în formă de aceia a lui Tamerlan.

Goana din faţa pericolului mi-a adus încă o mare învăţătură ; am aflat cu acest prilej cât de nestatornică este şi bogăţia.

Pe vasul pe care mă urcasem, ajuns la Volga, m'am împrietenit cu un pribeag abătut, dar resignat. Numai el singur din toată familia, a scăpat din catastrofă. Trăsăturile fine, mişcările, vorbele, arătau origina şi educaţia aleasă, sub îmbrăcămintea mojicului. Ne au apropiat întâi privirile. Din masca neîngrijită a feţei, încadrată de o barbă încâlcită, ochii trădau bunătatea sufletului.

De cum m'a adus soarta în contact cu el, mă captivă prin o tainică afinitate. Povestirea'n şoaptă a peripeţiilor, în colţul singuratec al vaporului, m'a câştigat cu totul. Imi ţinu loc de părinte prin sfa-

turile și mai ales involuntarele gesturi de mângâiere, ce-i aduceau lacrimi în ochi, repede șterse cu mâneca, spre a nu fi descoperite de privirile bănuitoare ale celor care necontenit căutau cu viclenie în jurul lor. Atât de adânc pătrunsese otrava urii în suflete încât ființa omenească nu mai intra în cumpănă. Era strivită ca și insecta de pe cărăruie.

Perduse tot. Un fiu căzuse pe front. Nevasta muri de spaimă și supărare. Intr'o noapte casa dela moșie deveni morman de cenușă; bogatul de eri ajunse pribeag.

Nădejdea îi era la Bacu, unde al doilea fiu ocupa o importantă slujbă la consorțiul Nobel. Intr'acolo se îndrepta, îmbrăcat ca un mojic, gârbovit de cele întâmplate în scurt timp.

Puhoiul pustiitor aduse devastarea bunurilor la cei de sama lui. Aceștia căzură înaintea tuturora victimele urii îngrămădită de veacuri.

Atât de simpatic îmi fu bătrânul cu durerea întipărită pe față, cu ochii albaștri, cu privire blândă și adâncă, încât pornind în neștire, am apucat încotro mergea el.

— Din Bacu începe adâncul Asiei. Acolo cred că n'a pătruns încă goana omului după om. Primitivitatea

nu mă sperie; nici sărăcia. Ceeace mă face să mă cutremur este fiara din om. In urma noastră haitele au cuprins ţara; până ce vor redeveni oameni nu e de stat în calea lor.

Intâmplarea m'a favorizat şi de data aceasta.

Protectorul meu, în amintirea fiului perdut, mă îndreptă către liman.

Ofiţerului, prietenul tatei, care m'a adunat de pe drumuri în rătăcirea mea spre frontul dela Siret, îi datoresc că am ajuns la Iaşi. Bătrânului cu suflet nobil, îi datoresc starea mea de azi.

La Bacu ne-am despărţit. Şi aice însă mi-a adus noroc. Un tovarăş al fiului său, inginer englez, nu avu încredere în liniştirea grabnică a evenimentelor. Spre siguranţă, se hotărî să apuce către India, căci nu era singur. Se temea de soarta familiei lui.

După recomandarea bătrânului meu protector, şi a cuvintelor lui calde despre purtarea mea, englezul îmi propuse să-l însoţesc ca tovarăş al fiului său, cu câţiva ani mai mic decât mine.

Nu aveam de ales. India însemna şi pentru mine,

scăparea, repatriarea. Pornit din Iași cu gândul să fac înconjurul Europei ca să ajung la București, întâmplarea m'a împins să fac ocolul lumii.

Icoana părinților mei, stătea însă viu luminată înainte-mi. Ea m'a călăuzit în lunga pribegie. Cercetășia, cele îndurate în țară, mi-au servit ca toiag de sprijin în pribegia aspră și lungă la care natura punea multe piedici, dar tot ea alina prin nebănuite comori de mângâiere.

Primenit de sdrențele cu care ajunsesem la Bacu întărit prin câteva zile de odihnă și trai omenesc, am pornit la drum într'o dimineață senină și răcoroasă.

După lungi discuții și informațiuni, drumul peste Persia păru cel mai sigur. Bolșevismul nu ajunsese încă până aice, pe când Turkestanul, atrăgător prin folosirea trenului, era mai primejdios.

La Pahlavi, portul nordic al Persiei, am pus piciorul pe pământul Asiei. Vreme nu era de perdut; timpul

înaintat putea împiedica trecerea peste Elburs. Toamna fu însă secetoasă și târzie. Zăpadă mai groasă n'a căzut decât peste, trecătoarea înaltă. O caravană ne luase înainte, încât tăia pârtie. Ne cruța

osteneala de a sonda la tot pasul drumul acoperit de omătul proaspăt.

De cum am scoborît munţii, înaintam mai repede cu căruţa de poştă şi caii schimbaţi dela han la han. Mă întorsesem la vremea veche din ţara noastră, când poştalionul ţinea locul trenului.

Aşa am ajuns la Teheran.

Inginerul cu care călătoream avea aice cunoscuţi. De unde şi cum, nu ştiu. A hotărît să facem un popas de întremare şi mai ales de pregătire pentru călătoria lungă şi grea, ce o aveam înaintea noastră. Liniştea domnea încă în Persia, deşi începuse să se ivească agenţi bolşevici, care pescuiau în apă tulbure. Le era lesne să uneltească, pentrucă, după câte auzeam, adevărata Persie se întindea dela Teheran în spre sud. Partea nordică era de mult sub influenţa rusească.

Eu cu elevul meu, căci aşa îl socoteam acum pe copilul dat în grijă, colindam oraşul cu abur de occidentalism peste fondul oriental, ce domnea încă în ţara lui Cir.

Devenit capitala Persiei abea dela sfârşitul veacului al 18-lea, Teheranul nu cuprindea prea multe amintiri străvechi. Pe noi ne atrăgea mai ales bazarul; acolo puteam vedea forfota şi împestriţătura norodului,

ca și produsele principale ale țării. Pepenii-verzi, încă în mare număr, îmi aduceau aminte de țara depărtată; gândul la cei de acolo, îmi întuneca adeseori plăcerea noutăților văzute.

Nu eram de tot liniștit, nici resignat. Tabloul Cetățuiei plutea mereu în fața mea. Mă apucase dureros dor de țară.

Amintirea devenea mai vie și prin tipurile asemănătoare la chip cu unele de pe la noi. Nasuri coroete, față arămie, ochi mari catifelați, sprincene stufoase, negre, îmbinate, le cunoșteam dela o familie armeană, prietenă cu a noastră.

Pregătirile s'au terminat. Pustiul sărat dela sud de Teheran ne sili să apucăm pe la nord, în lungul munților. Era drumul bătut de Alexandru Machedon ori Dariu.

Fu ostenitor și greu; atunci mi-am dat seamă cât preț au sănătatea și spiritul de inițiativă, necesare la fiecare pas în viață.

Unde și unde întâlneam câte un sat, mai adesea câte un han în care însă nu găseam loc pentru odihnă. Cortul era indispensabil. Drumul, de și bătut mereu de către credincioșii musulmani, în pelerinaj la

Meşed, iarnă şi vară, a rămas ca şi pe vremea lui Tamerlan. Uneori zile întregi nu auzeai decât sunetele cadenţate ale clopoţeilor dela gâtul cămilei din capul caravanei, în urma căreia călătoream; noaptea, schelălăitul ascuţit al şacalilor îndrăsneţi, turbura liniştea.

După vre-o săptămână de osteneală se arată în spre seară bolta aurită de deasupra mormântului sfânt din Meşed, „locul martirului", ţinta pelerinajului mohamedan. Alăturea se înălţa moschea cu cupola albastră, zidită de favorita temutului Tamerlan, pustiitorul Asiei. In acest oraş era înmormântat şi sultanul Harun-al-Raşid al cărui nume nu-mi era străin din poveştile citite în copilărie.

Dela Meşed spre Herat, drumurile erau mai grele, muntoase, cu văi adânci şi priporoase, nesigure şi prin veşnica duşmănie dintre triburile amestecate în cuprinsul Afganistanului.

Ţară-tampon între cele două mari puteri care se pândesc în Asia Centrală, Afganistanul nu-şi datoreşte independenţa decât rivalităţii dintre Rusia şi Anglia. Fiecare pas de înaintare al Ruşilor către sud, urmează un pas înainte al Englezilor către nord. Ţara are acelaş

rol aci pe care-l avură Principatele Române, între Austria cu năzuinţa tot spre răsărit şi Rusia cu încercările de a pune'n aplicare testamentul lui Petru-cel-Mare.

In Afganistanul mai mult muntos, cu un capăt sprijinit pe Pamir, acoperişul pământului, a avut loc vârtejul influenţelor occidertale, oprit de nodul muntos, ce desparte Asia în două părţi deosebite. Alexandru Machedon pe aice a trecut ca să ajungă în India; tot pe aice a scoborît munţii şi Tamerlan, vijelia pustiitoare, care a lăsat în urma lui numai scrum şi sânge.

Aice s'a oprit civilizaţia europeană. Statui cioplite de Greci împodobeau templele budiste. La noi, de Carpaţi s'au isbit puhoaiele omeneşti revărsate dinspre înălţimele Asiei. Asemănarea este mare între cele două ţări depărtate, despărţite prin stepa întinsă. Până şi în păstrarea credinţei străbune sunt analogii. Vechea religie budistă în munţi s'a păstrat, scăpând de influenţa musulmană; în văile tăinuite din Carpaţi a rămas neatins ortodoxismul străbun, în ţinuturile unde, prin samavolnicia stăpânitorilor, a invadat religie străină.

Străbătând către centrul Asiei retrăiam în spaţiu, ceeace am învăţat că s'a petrecut în timp, în Europa. Luptele dintre triburile diferite, ascunse în cuiburi

resleţe din munţi, redau vremurile de închegare din timpul primilor voevozi.

Bandiţii făceau nesigure drumurile, păzite de potere. Aproape de Kabul, capitala, am văzut în vârf de ţapă, capul unuia dintre ei, de curând pedepsit, drept înspăimântare pentru alţii. Era o scenă din zilele lui Vlad Ţepeş.

Trecutul dintr'o parte a continentului se păstrează în alta. Trăeşti istoria omenirii prin exemple vii, după cum pe cerul fără margini prinzi formarea lumilor prin corpurile cereşti aflate în faze deosebite de evoluţie.

Nici o graniţă n'am trecut-o cu mai mari greutăţi, decât acea dela extremul punct nordic al marelui imperiu britanic din Asia. Peshewar e o puternică întăritură, fiind singura poartă mai lesne de străbătut în Indii. O garnizonă numeroasă stă mereu gata de luptă, pentru orice eventualitate, căci triburile instigate ţin neliniştea vie. Restul graniţei nordice este apărată dela natură de nodul Pamirului, din care se desprinde, ca un arc, zidul Himalaiei.

Mai anevoioasă a fost trecerea pentru mine, fără hârtii în regulă. Despre România abea se ştia ; eram bănuit tocmai pentrucă pornisem din Rusia.

Dacă nu puteam străbate'n India ar fi însemnat pieirea. Rămas singur, mi-ar fi fost cu neputință să ies din capcana munților în care mă vârîsem.

Mi-am dat însă seamă de minunile săvârșite prin legătura dintre oameni și ce izvor nesecat de acțiuni cuprinde sufletul omenesc.

Am răsuflat ușurat, când prietenul meu a biruit. Trenul ce pornește din Peshewar te pune iarăși în legătură cu lumea largă. Incordarea nervoasă a tovarășului era la limita resistenții. De aceia a hotărît să ne odihnim câteva zile în liniște, nu însă la Peshewar, unde chiar autoritățile erau bucuroase să nu aibă grija civililor, ci la Dehli, orașul care îmbină măreția trecutului cu confortul modern, capitala islamismului dar și a puterii dominante azi în India.

Alăturea de palatele aproape ruinate ale urmașilor lui Gingis-Khan, se înălțau zidurile mărețului parlament indian. Aice era nodul de unire al Orientului cu Occidentul. Trecutul apus, ale cărui rămășiți pustii arătau atotputernicia stăpânitorilor de odinioară, este reînviat prin semnele stăpânirii noi.

Delhi e comparat cu Roma, prin suprapunerea a două civilizații despărțite de veacuri.

Evenimentele istorice care au răscolit locul îmi erau necunoscute. Prea puțin știam de furtunile abătute în trecut asupra acestor locuri, de Marii-Mogoli, de

Akbar reprezentantul lor cel mai vestit. In mijlocul palatelor înălțate de el, învățam însă nestatornicia puterii brutale și veșnicia manifestărilor sufletești.

In mintea mea se îmbina frumuseța clădirilor printre care rătăceam și care-mi arătau că nu erau închipuiri bogățiile din poveștile celor 1001 de nopți, cu reînvierea personalităților care au pus să le construiască.

Din crâmpeile de conversațiuni ce le ascultam, din frânturile de istorie pe care le prindeam, căpătam pentru întâia oară noțiunea oamenilor complecși, a supraoamenilor de care auzisem vorbindu-se uneori. Crunți satrapi pe care nu-i înduioșa sângele vărsat în șiroae abundente, îmbinau în ei puterea cotropitoare, energia hotărîtă a omului de acțiune, cu delicata atenție dată înțelepciunii în ceasurile de reculegere, și visărilor pe care căutară să le concretizeze din pietre cioplite.

Delhi, orașul în care puterea omenească era împlinită cu însuflețirea visurilor, m'a făcut să prind astfel măreția firii omenești.

Călătoria neîntreruptă până la Calcuta a fost un caleidoscop bogat. Atât de variat era, că n'aveam vreme să mă mai gândesc la nimic. Prin gări nu știam

la ce să privesc. Intreg mozaicul etnic al Indiei se perinda în faţa mea, dela dervişii ca nişte schelete vii, musulmanii cu turbanele colorate, până la indienii desculţi, uscăţivi, cu privirea perdută. Alăturea de sdrenţuroşii la care haina abea ajungea să le acopere goliciunea, ofiţerii englezi cu tunica strânsă pe talie, se feriau să-i atingă.

In imensitatea spaţiului neted al deltei din jurul Calcutei nici o altă variaţie nu exista decât norii sburătăciţi pe cerul senin. Silueta munţilor înalţi se perduse în zarea depărtată.

Alăturea de palate măreţe după chipul celor din Metropolă se întâlnesc cocioabe mai sărăcăcioase decât la periferia Bucureştilor; bogăţia sălăşluia alăturea de mizeria şi foamea neastâmpărată; fabrici uriaşe se înălţau alăturea de bordeiul meseriaşului indigen, care-şi păstrează meşteşugul străbun. Contrastele cele mai accentuate se întâlnesc la tot pasul.

Mai departe, tot mai departe.

Prietenul meu a căpătat ştirea că experienţa lui dela Bacu, va putea fi folosită în câmpurile petrolifere din Insulele Sundelor. Nu trebuia să întârzie. Mi-a propus şi mie o întrebuinţare. Atât de mult ce s'a de-

prins cu mine, atât de strâns ne-au legat peripeţiile drumului lung în cât am început să mă obişnuesc cu propunerea de a mă opri în Java.

In drumul pe mare, numai la aceasta mă gândeam. Era un soiu de fatalitate. Viaţa Tatei era legată tot de petrol. Ce-ar fi dacă aş face şi eu ucenicia aice, spre a fi mai folositor *acolo?*

Şi iarăşi icoana turnurilor Cetăţuiei plutea deasupra valurilor.

Apa se tulbură, căci pe faţa liniştită a Oceanului se răspândeşte ca o enormă pată de untdelemn, nămolul vărsat de gura fluviului Irauadi, în care pătrunde vaporul, greu făcându-şi loc printre pirogele mărunte ale băştinaşilor. Apropierea ecvatorului se arată prin exuberanţa vegetaţiei. Când ajungem în raza portului Rangun, din vestita pagodă budistă abea se zăreşte bolta, prin desişul arborilor ce învăluesc clădirile.

Cerul şi căldura, nasc viaţă pretutindeni. Noianul florilor e nemai pomenit. Culorile oacheşe sunt împrumutate şi de oameni, în îmbrăcămintea lor. Par flori fluturate de vânt.

N'avem timpul necesar să vizităm cu deamănuntul, atracţia principală a oraşului, pagoda Şui-Dagon, una

din minunăţiile lumii. Şi cele 120 de trepte ce trebuia să le urcăm desculţi, fură o piedică. Ne-am mulţumit să admirăm de jos conul central de peste 100 m. înălţime; vântul împrăştia tonuri gingaşe din miile de clopoţei de aur şi argint ce încingeau în 7 cercuri vârful pagodei. In jurul clădirii din mijloc, sute de alte pagode mai mărunte alcătuiau un sat de sanctuare, la care veneau budiştii din toate părţile Asiei, chiar din Tibet, ca să se prosterneze în faţa statuetelor lui Buda, făcătorul de minuni.

Vaporul înaintează încet şi cu precauţiune dealungul peninsulei Malacca. Din ce în ce apa e mai liniştită. Linişte apăsătoare e şi în atmosferă.

Ne apropiem de ecvator. Ţărmurile Sumatrei şi ale peninsulei, ori ale insulelor mărunte ce roiesc în lungul ei, se văd ca două dungi negre. Oceanul pare un lat fluviu. Vegetaţia nebănuit de bogată este atât de puternică încât ajunge să se oglindească până'n valurile oceanului, de culoare verzuie, ca şi când ar înainta până pe fundul lui.

Gândurile s'au ogoiat şi ele.

Oraşul Singapur, dela capătul peninsulei, port in-

ternaţional, a ajuns un adevărat Babilon, fiind aşezat la strâmtoarea dintre Oc. Indian şi cel Pacific, legătura dintre două lumi diferite. Evreul se pune la întrecere cu Chinezul în ale negustoriei; băştinaşii, malaezii, au rămas vitele de muncă. Vegetaţiunea ecvatorială este în toiu; palmierii legaţi între ei de odgoanele lianelor se înşiră ca nişte stâlpi de telegraf în lungul ţărmului.

Vaporul alunecă mai departe. Trecem ecvatorul; ne apropiem de raiul pământesc bogat în tot soiul de mirodenii şi unde soarele nu-şi domoleşte căldura peste an.

In sfîrşit am ajuns în grădina neîntrecută a pământului, în care mi-am trecut mai bine de cinci ani din viaţă.

Am primit propunerea tovarăşului meu.

Ştiu eu ce mă aşteaptă acasă? Din ţară nu aflasem decât ştirile cuprinse în ziarele englezeşti. Evenimentele principale, le cunoşteam. Dela ai mei nu căpătasem altă veste decât scrisoarea dela Iaşi. Bani nu mai aveam.

Un popas mai lung mi-ar fi folositor din multe puncte de vedere.

Toate m'au hotărît să încheiu contractul cu societatea petroliferă la care fu angajat şi protectorul meu.

Devenisem matur nu atât ca vrâstă, cât ca experiență. Munca nu mă speria; îi deprinsesem asprimea și mulțumirea.

CAPITOLUL XV.

BIRUINȚA

Nu-mi mai puteam stăpâni dorul de ţară.

Aflasem de moartea tatei; a închis ochii îndurerat de pribegia mea în lumea largă. O sincopă l-a liniştit.

Soră-mea se măritase îndată după încheerea păcei. Mama mă chema.

După expirarea contractului, am apucat drumul spre casă, împreună cu elevul meu, pornit la studii în Anglia. Englezii sunt deprinşi cu călătoriile; despărţirea nu le face mult sânge rău. Patria lor e doar aproape pământul întreg. Ori încotro se îndreaptă, dau de compatrioţi.

Punând piciorul pe puntea vaporului, la capătul căruia fâlfâia, în apele egiptene, stindardul tricolor, am rămas pironit de emoţie. Ochii mi s'au umezit, ca şi când aş fi văzut casa. Părinţii se confundau cu ţara. Iar când profilul Casinoului şi bolta geamiei dela Constanţa s'au arătat în zare, mi s'a oprit respiraţia.

Aş fi îngenunchiat, dacă nu-mi era de călătorii, care n'ar fi înţeles gestul meu.

Cuprins în braţele mamei, pare că eri plecasem din Bucureşti. Sărmana! Frumosu-i păr negru de odinioară căpătase şuviţi albe, iar privirea-i vioaie altă dată, ajunsese obosită.

Odăiţa mea a rămas aşa cum am lăsat-o. Până şi cartonul cu legile cercetaşului, citeţ scrise, atârna în păretele din faţa mesei de lucru, măcar că la mijloc trecuse destui ani. Pioasa păstrare a amintirii celui rătăcit, m'a înduioşat până la lacrimi. Pribegia îndelungă, furtunile abătute asupra mea, n'au desrădăcinat legătura cu locul de baştină. Ajunge o slabă adiere, spre a isbucni ca şi colţii în primăvară.

M'a îndurerat mult însă când am constatat că nimic nu se schimbase din ceeace lăsasem.

Răsbciul a fost un simplu incident trecător?

Suferințele îndurate s'au uitat atât de lesne?

Umblam rătăcind de colo-colo printre cunoscuții de demult. Ascultam și șoaptele, doar voi prinde schimbarea așteptată.

Nimic.

Mi-am cercetat colegii de cercetășie, cu care am muncit împreună la Sculeni, cunoscând asprimea țărnii uscate dar și sărutul pământului abea sbicit.

Slabe urme au lăsat în ei viața ce o socotisem reală și cu influență trainică. Au rămas „băeți de treabă", cu sufletul mai curat, dar încolo acțiunea nu-i deosebea de cei care n'au biruit suferința prin muncă.

In casa surorii mele, cu copil de școală, s'a păstrat sistemul de educație moștenit dela părinți. „Bibliothèque rose" era iarăși în mare cinste, iar copilului i se arăta „Mon pays" tot de pe o carte ilustrată străină.

Nevoile din timpurile de restriște, jertfele nenumărate de oameni, condițiunile noi de viață, n'au primenit sufletele după cum n'au născut un ideal sănătos în legătură cu soarta țării.

Nimic, nicăeri!

Ceiace m'a sguduit mai adânc a fost lipsa crezului în munca izbăvitoare, înălțătoare.

Pe cei mai în vrâstă i-a cuprins un fatalism accentuat.

Năzuinţa după plăcerile vieţii răsbuna vremea de griji.

Cei tineri creşteau în neştirea rătăcitoare, care distramă sufletul.

Aproape zănatec cercetam şi satele; credeam că măcar acolo voiu găsi înoirea pe care o căutam înfrigurat, o aşteptam, o socoteam firască, după atâtea încercări. Lanurile de odinioară e dreptul erau împărţite, dar în locul grâului des ca peria, se vedeau pete de rapiţă şi muştar sălbatec.

Sosit din ţinuturi unde munca devenise mai încordată, ordonată, conştientă, unde timpul nu era irosit, iar mintea şi sufletul fiecăruia erau îndreptate către gândul superior de a fi folositor ţării şi neamului, ceeace aflasem la mine acasă, mă făcea să ţip. Mi se sfăşia inima de durere şi îngrijorare.

După câteva zile, îmi fulgeră prin minte să fug îndărăt, departe. Mă temeam să nu mă topesc şi eu, părticică infimă, în indolenţa generală, luată drept normă a vieţii.

Nu! mi-am zis în cele din urmă.

A fugi e lesne; acei pe care-i condamn pentru nesocotinţa interesului obştesc, de fapt sunt absenţi cu sufletul din locul unde îşi duc viaţa.

Nu!

Voiu munci cum m'am deprins să muncesc. Voiu lupta însă pentru a încerca să arăt tovarăşilor mei toropeala dăunătoare ce ne ameninţă pe toţi.

Viaţa mea întâi prin cercetăşie s'a schimbat.

Prin cercetăşie, am întrezărit o lume nouă, ca scop al traiului.

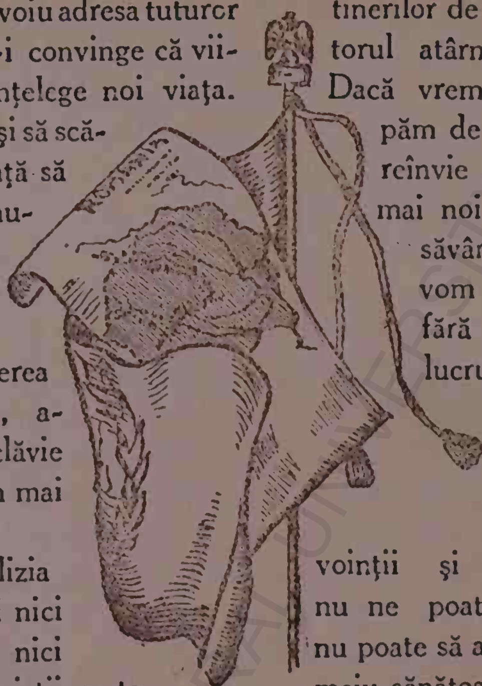
Sufletul meu s'a primenit prin legile cercetăşiei; împrejurările prin care am trecut le-au dat tărie.

Mă voiu adresa către cercetaşi ori cercetaşe. Lor le voiu propovădui, prin graiu şi fapte, că viaţa e un dar sfânt, de care însă nu trebue să ne batem joc prin lipsa unui ideal, pentru care trebue să muncim.

Cercetăşia se cuvine să rămâie şcoala vieţii; condusă pe căile ideale ale muncii, trebue întărită. Legile care rezumă esenţialul omenescului, nu trebue să rămâie ca rugăciunea bolborosită din obişnuinţă. Preceptele lor trebue puse în practică clipă cu clipă.

Neînviorată prin gândul suprem de muncă pentru ţară, în orice împrejurări, mai ales în viaţa individuală, cercetăşia e în pericol să devină şi ea o simplă formă imitată, ca multe altele importate, fără să-şi arăte puterea, trăgând brazdă în pământul înţelenit.

Voiu căuta să suflu spuza de pe cărbunele în aparenţă stâns, căci sunt sigur că focul ce dă energia este numai acoperit.

Mă voiu adresa tuturor tinerilor de sama mea, spre a-i convinge că viitorul atârnă de cum vom înțelege noi viața. Dacă vrem să trăim așezat și să scăpăm de tutela care amenință să reînvie vremea turcilor, numai noi, prin noi, putem săvârși minunea. Dacă vom păși molatec, fără vlagă, fără înțelegerea lucrurilor și a vremii, ajungem într'o sclăvie de care nu ne vom mai putea scutura.

Paralizia voinții și nesocotirea muncii nici nu ne poate scoate la liman, nici nu poate să aștearnă așezarea vieții pe temeiu sănătos. Trebue să scăpăm de egoismul de care suntem deprinși printr'o educație greșită.

Nu e vorba numai de fiecare dintre noi. Deasupra noastră stă sănătatea și tăria neamului din care facem parte. A avut atâtea de suferit în decurs de veacuri! S'a trezit la libertate în era electricității de și a rămas, prin neprielnicia valurilor ce l-au isbit, încă la credințele vremii neolitice.

Nu putem avea numai grija noastră individuală, trecătoare, fiinţi de scurtă durată în lumea aceasta. La mijloc este veşnicia neamului, care încă n'a dat tot ce putea da.

Acesta să fie idealul tinereţii dacă nu sunt stânse înflăcărarea şi desinteresarea ce o caracterizează. Asemenea ideal să-l legăm de realitatea actuală, spre a ne sili să-l ajungem.

Dacă şi noi tinerii, nu vom împleti însuşirile inerente vârstei noastre cu conştiinţa răspunderii ce o avem, şi vom continua să ne târâm ca nişte stafii, chipuri de oameni numai, fără voinţa de a privi în faţă viitorul, atunci ne săpăm singuri groapa în care ne vom înmormânta de vii.

Strânşi grămadă, formând o unitate de năzuinţi mai nobile, aşa cum ne-a învăţat legea cercetăşiei, căutând prin noi înşi-ne să ne ridicăm la înţelegerea vremii, să ne pregătim la munca grea ce ne aşteaptă, să fim mânaţi de o voinţă hotărîtă spre mai bine, nu ne vom salva numai pe noi, ci vom asigura şi ţării viaţa care nu poate rămânea anemiată, fără sevă.

Nu trebue să fim ademeniţi către o timpurie moleşire; nu e folositor de stat prea mult la gânduri. Vremurile cer tărie, voinţă şi muncă, mai ales nouă, celor tineri, cu putinţă de entusiasm dar şi de acţiune.

In acest chip mi-am pus în gând să folosesc încercările prin care am trecut.

Voiu rămânea şi voiu lupta pentru chemarea tovarăşilor mei către viaţa vie; numai astfel vom fi în stare să salvăm ţara şi neamul din greutăţile, care ameninţă chiar existenţa lor.

„Aşa să-mi ajute Dumnezeu".

CUPRINSUL

I. SIMIONESCU
PROFESOR UNIVERSITAR

OAMENI ALEȘI

I

STRĂINII

EDIȚIA IV

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ", BUCUREȘTI

I. SIMIONESCU
PROFESOR UNIVERSITAR

ORAȘE
DIN
ROMÂNIA

CU 80 FIGURI

EDIȚIA II

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ“, BUCUREȘTI

I. SIMIONESCU
PROFESOR UNIVERSITAR

O ȚARĂ DIN POVEȘTI

DOBROGEA

Cu numeroase figuri în text

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ", BUCUREȘTI

